

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1875. Andra Kammaren. N:o 16.

Onsdagen den 10 Mars.

Kl. 10 f. m.

§ 1.

Herr vice Talmannen, som under början af detta sammanträde utöfvade talmansbefattningen, lät till justering uppläsa protokollen för den 2 och 3 i denna månad; och blefvo dessa protokoll af Kammaren godkända.

Likaledes justerades protokollsutdrag rörande de beslut, som i anledning af Stats-Utskottets utlåtande N:o 6 blefvo uti sammanträdet sistlidne måndag af Kammaren fattade.

§ 2.

Företogos val af dels tjugofyra valmän för att utse Riksdagens Fullmäktige i Riksbanken och Riksgäldskontoret jemte deras suppleanter, dels ock sex suppleanter för desse valmän; och befunnos, efter valförrättningarnes slut, hafva blifvit utsedde till

Valmän:

Herr <i>Ake Andersson</i>	med 130 röster.
” <i>J. F. Fredricson</i>	” 130 ”
” <i>Gustaf Jonsson</i>	” 130 ”
” <i>Hans Andersson</i>	” 105 ”
” <i>C. I. Bengtsson</i>	” 105 ”
” <i>J. E. Billström</i>	” 105 ”
” <i>E. Dofsn</i>	” 105 ”
” <i>C. E. Ersson</i>	” 105 ”
Friherre <i>J. Ericson</i>	” 105 ”
Herr <i>L. J. Fahlander</i>	” 105 ”
” <i>Carl Ifvarsson</i>	” 105 ”
” <i>Samuel Johnson</i>	” 105 ”
” <i>C. A. Jönsson</i>	” 105 ”
” <i>E. Key</i>	” 105 ”
” <i>Johannes Larsson</i>	” 105 ”
” <i>Hans Larsson</i>	” 105 ”

Herr	<i>J. V. Lundqvist</i>	med	105	röster,
"	<i>E. J. Mallmin</i>	"	105	"
"	<i>Ola Månsson</i>	"	105	"
"	<i>Nils Nilsson i Espinge</i>	"	105	"
"	<i>O. B. Olsson</i>	"	105	"
"	<i>Erik Olsson</i>	"	105	"
"	<i>O. P. Rylander</i>	"	105	" och
"	<i>A. Andersson i Torp</i>	"	104	"

Suppleanter:

Herr	<i>N. Nilsson i Stäfvie</i>	med	80	röster,
"	<i>O. Östling</i>	"	80	"
"	<i>M. Ekström</i>	"	80	"
"	<i>A. Bäckström</i>	"	80	"
"	<i>C. Magni</i>	"	80	" och
"	<i>J. N. Biesert</i>	"	77	"

Nu angifna ordning mellan suppleanterne bestämdes genom lottning mellan de ledamöter, som erhållit lika antal röster.

§ 3.

*Ang. remiss af
Herr C. J. Ros-
sanders motion
N:o 171.*

Skedde föredragning af Herr C. J. Rossanders i Kammarens senaste sammanträde bordlagda motion N:o 171, om ändring i viss del af hvad Kongl. Maj:t föreslagit rörande veterinärväsendets ordnande.

Ordet begärdes af:

Herr Jöns Rundbäck, som anförde: Det är icke någon gång jag haft för afsigt att undertrycka någon mening eller lägga något hinder för upplysningars framläggande i hvilken fråga som helst; men hvad jag begär, det är att man skall iakttaga grundlagens föreskrifter; och jag tror att denna motion är för sent väckt för att kunna komma under behandling innevarande riksdag. §§ Riksdagsordningen lyder: "Motion i ämne, som tillhör Ständigt Utskotts behandling, må af Riksdagsman i den Kammare han tillhör göras inom tio dagar från Riksdagens öppnande. Sedermera må sådan fråga, med undantag af grundlagsförslag, icke kunna af riksdagsman väckas, utan så vida den af redan inom någondera Kammaren fattadt beslut eller upptaget ärende eller annan under Riksdagen inträffad händelse omedelbarligen föranledes."

Ingen kan väl påstå, att något beslut är fattadt i fråga om den sak, som af motionären afsetts. Ingen vill väl heller påstå, att den i fråga varande motionen är föranledd af ett "upptaget ärende", derföre att Kongl. Maj:t framlagt en proposition i ämnet, ty om man på detta vis skulle anse hvarje förslag, som inkommer till Kammaren, vara ett nytt upptaget ärende, kunde det hända, att när någon ledamot af Kammaren med den rätt grundlagen

medgifver under Riksdagens lopp väcker motion, som skall gå till Tillfälligt Utskott eller Konstitutions-Utskott, en annan ledamot af Kamnaren kunde i sin ordning säga, att detta vore ett upp-taget ärende, som gäffe honom anledning att väcka en motion, och då den andra motionären sökt rättelse i ett hänseende, ville han söka rättelse i ett annat, som stode dermed i sammanhang. Således skulle hvarje motion eller Kongl. proposition kunna gifva anledning till väckande af en ny motion. Om så skulle blifva Riksdagens uppfattning, då bör ock icke heller Riksdagen biträda det Konstitutions-Utskottets förslag, som förekommer längre fram på dagordningen, och hvilket bland annat afser motionstidens in-skränkande till 6 dagar, utan i sådant fall vore rätta sättet att lemna motionstiden öppen hela Riksdagen, och deremot skulle jag icke hafva något att anmärka. Häruti skulle icke heller ligga någon fara; men då grundlagen skall tolkas efter sin ordalydelse, så anser jag, att den nu i fråga varande motionen desto mindre bör remitteras, som jag slutligen icke heller tror, att någon inom Riksdagen "inträffad händelse" föranledt denna motion. En hän-delse, som skulle anses föranleda en motion af så beskaffadt syfte som den motionären nu framlagt, måste vara en sådan om hvilken han icke förut haft kännedom; men så är icke i detta fall förhål-landet, utan har den händelse, som inträffat, varit känd redan vid remissen af Kongl. statsverkspropositionen. Herr föredraganden för ecklesiastikärendena säger nemligen der, att de för afgifvande af förslag till veterinärväsendets ordnande förordnade komiterade redan afgifvit sitt utlåtande, och tillägger derefter vidare: "Öf-ver i fråga varande utlåtande och förslag har Sundhetskolegium afgifvit yttrande, som nästlidne gårdag till Ecklesiastik-departeme-tet inkommit. Tiden har följaktligen icke medgifvit sådan beredning af ärendet, att något förslag nu skulle kunna af mig underställas Eders Kongl. Maj:ts pröfning. Då likväl ett afgörande redan vid instundande riksdag af denna länge afhandlade fråga synes högeligen önskvärdt, hemställer jag underdånigast, att Eders Kongl. Maj:t täcktes förklara sig sinnad att, efter ärendets bered-ning, till Riksdagen aflåta särskild nådig proposition om veterinär-väsendets ordnande, samt att Eders Kongl. Maj:t emellertid beha-gade i propositionen om statsverkets tillstånd och behof såsom utgifter för detta ändamål förslagsvis beräkna de af komiterade uppgifna belopp, dels å ordinarie stat 37,800 kronor, dels å extra stat för ombyggnad å veterinärinstitutets i Stockholm byggnader ett belopp af 498,324 kronor, deraf 200,000 kronor att utgå under år 1876."

Samma belopp har Kongl. Maj:t nu begärt, och samma belopp hafva komiterade föreslagit, och således kände den ärade motio-nären redan vid Riksdagens början hvad Kongl. Maj:t skulle för veterinärväsendets ordnande begära af Riksdagen. Han kände, att en Kongl. proposition skulle inkomma, och han hade tillgång till de komiterades förslag. Men, torde han invända, det var ändock en "händelse", att Kongl. Maj:t inkom till Riksdagen med propositionen, och deraf eger man begagna sig för att väcka en

*Ang. remiss af
Herr C. J. Ros-
sonders motion
N:o 171.
(Forts.)*

Ang. remiss af
Herr C. J. Ros-
sanders motion
N:o 171.
(Forts.)

Ang. remiss af motion. Jag får dervid erinra, att om en sådan tolkning af 55 § Riksdags-ordningen skulle, göra sig gällande, så skulle, i trots af grundlagen, vi i sjelfva verket ega en fri motionstid, ty det skulle då icke finnas någon fråga, som icke kunde gifva anledning till att väcka en ny motion. Men att uppfattningen af denna paragraf icke är sådan inom Kammaren, det visar sig af det öde som vederfors en motion, hvilken Herr Westerdal under sistlidne riksdag efter motionstidens slut väckte med anledning af en annan då inkommen Kongl. proposition. Denna motion var lika beskaffad som den nu i fråga varande. Den skulle gå till Stats-Utskottet och handlade om anslag; men Talmannen ansåg sig icke kunna bevilja remiss af denna motion, utan vägrade proposition derå. Hans propositionsvägran underställdes votering, och Talmannens uppfattning blef af Kammaren godkänd med 92 röster mot 57.

Jag skulle tro, att vid denna riksdag Kammaren icke kan komma till annan tolkning af 55 § Riksdagsordningen än förra året. Jag har visst icke något emot, att denna fråga kommer under behandling, och jag anser äfven, att motionsrätten bör vara fri, men så länge man har det nuvarande grundlagsstadgandet, bör detsamma efterlefas, och jag får derföre yrka, att denna motion icke måtte remitteras.

Herr Rossander: Då jag i förgår väckte min motion, redogjorde jag för orsakerna, hvarföre den framkommit i den form, som nu skett. Jag ber att få återupprepa dessa skäl. De voro två, nemligen dels undseende för Kongl. Maj:t, dels undseende för Kammaren.

Herr Rundbäck har förmenat, att det stode mig öppet att väcka min motion inom laga tid, derföre att Herr statsrådet och chefen för Ecklesiastik-departementet i den Kongl. statsverkspropositionen hade sagt, att en sådan fråga skulle komma före och äfven begärt anslag för veterinärväsendets ordnande i enlighet med komiterades förslag.

Jag ber då först och främst att få påpeka, att komitébetänkandet då icke var tryckt och utdeladt till Kammarens ledamöter, och i alla fall har ju Kongl. Maj:t lofvat en utredning af frågan, och det var således icke alldeles gifvet, att Kongl. Maj:ts förslag skulle blifva lika med komiténs. Här är fråga om ett organisationsförslag, i ett viktigt ärende. Och då Kongl. Maj:t i statsverkspropositionen lofvat att framkomma med ett förslag i denna fråga utan att tala om detaljerna, synes mig åtminstone en skyldig aktning bjuda, att man afvaktar detta förslag och icke, så att säga, griper Kongl. Maj:t i handtverket. Att jag begagnat mig af min motionsrätt i stället för att vid remissen af den Kongl. propositionen yttra mig muntligen till protokollet, kom sig icke deraf, att jag icke ansåg mig kunna göra det — detta lär väl hvarken Herr Rundbäck eller någon annan tro om mig — utan derföre att Kammaren då var stadd i öfverläggning om en af hufvudtitlarne, och jag vid sådant förhållande ansåg det opassande att komma fram med ett muntligt anförande, som måhända skulle hafva framkallat en för tillfället

mindre lämplig diskussion i ett ämne, hvartill vi utan tvifvel snart skola återkomma. Jag valde därför denna utväg efter samråd med personer, hvilka äro väl bevandrade i formerna och för hvilka jag vet att Kammaren hyser förtroende och aktning.

*Ang. remiss af
Herr C. J. Ros-
sanders motion
N:o 171.
(Forts.)*

Slutligen komma vi till den legala delen af frågan. Herr Rundbäck läste upp 55 § Riksdagsordningen och fann, att denna paragraf icke kunde tolkas till förmån för min motions afgifvande. Ja, det kommer an på *huru* man läser. Grundlagen skall tolkas efter ordalydelsen, och denna lyder här att motion äfven efter motionstiden får väckas, så framt den omedelbarligen föränledes af under riksdagen inträffad händelse. Jag frågar: är icke Kongl. Maj:ts i fråga varande proposition ett splitter nytt förslag, en under Riksdagen inträffad händelse? Är icke denna paragraf tillämplig just på förevarande fall, då vet jag sannerligen icke *huru* och när den skall tillämpas.

Herr Rundbäck säger, att han icke vill undertrycka min motion. Jag vill mycket gerna tro, att han icke har annat än formela betänkligheter emot motionens remitterande, men en vägran skulle dock icke föränleda till annat, än att jag nu uppläste min motion och på det sättet finge den remitterad; det var icke så länge sedan denna utväg här i Kammaren anlätades af en ledamot, hvilken opåttalt höll ett anförande, som också öfverlemnades till Stats-Utskottet, oakadt remissen af den Kongl. propositionen i ett föregående sammanträde egt rum. Lagligheten af ett sådant förfarande är, enligt min tanke, långt mera tvifvelaktig, än att jag nu, sedan Kongl. Maj:ts i fråga varande proposition till Riksdagen inkommit, väcker en helt och hållet af den der framställda utredningen af frågan föränledd motion. Jag anhåller, att Kammaren icke må undertrycka densamma, utan låta den på vanligt sätt gå till Stats-Utskottet. De upplysningar om veterinärväsendet, som jag i densamma meddelar, äro måhända icke mycket värda, men *något* värde böra de väl ändock ega i betraktande deraf, att jag redan en längre tid och vid ett tillfälle äfven på officielt uppdrag sysselsatt mig med veterinärväsendet i främmande länder, och jag förmodar därför, att mina meddelanden åtminstone för Stats-Utskottet kunna vara nyttiga att känna, om de än ej kanske behaga alla andra. Jag anhåller således om remiss af min motion.

Herr Lyttkens: 55:te § Riksdagsordningen uttalar uttryckligen den föreskrift, att motion må väckas under hela riksdagen, såvida den omedelbarligen föränledes af ett redan inom Kammar-
aren "upptaget ärende", och en af Kongl. Maj:t afgifven proposition skall väl anses såsom ett sådant ärende. Det af Herr Jöns Rundbäck åberopade prejudikatet från förra riksdagen kan icke vara för denna Riksdag bindande, emedan det är stor skillnad mellan det förslag Herr Westerdal i fjor väckte om utvidgning af Åmåls skola och den nu ifrågavaranda motionen. Fråga om förändring af skolan i Åmål var *icke* framställd i den af Kongl. Maj:t till samma Riksdag afgifna statsverkspropositionen, och på

Ang. remiss af
Herr C. J. Ros-
sanders motion
N:o 171.
(Forts.)

den grund "att Riksdagen ansåg frågan icke vara omedelbart föranledd af Kongl. Maj:ts proposition", afslog jemväl Kammaren remiss af densamma. Men jag vet ett annat prejudikat, som talar för den åsigten, att Herr Rossanders motion nu bör remitteras. Jag afser härmed det förhållandet, att Herr Carl Anders Larsson fick vid 1873 års riksdag utan hinder från Kammarens sida väcka motion om stadganden i afseende på hvitbetssockertillverkningen. Det var ett ärende, som förut icke hade under nämnda riksdag varit under öfverläggning. Man väntade en proposition i ämnet från Kongl. Maj:t, men ingen visste, hvad densamma skulle komma att innehålla, och när propositionen sedermera kom, så fann sig Herr Carl Anders Larsson föranlåten att väcka ett förslag, som i vissa delar skiljde sig från det af Kongl. Maj:t framställda, och denna hans motion blef af Kammaren remitterad till samma Utskott, som skulle behandla den Kongl. propositionen. Detta är ett prejudikat, som fullt öfverensstämmer med den nu förevarande frågan. Skulle vi vara bundne af sådant tvång, vara sådana bokstafsträlar, att vi icke kunde göra något, utan att det vore i grundlagen omtaladt, då vet jag icke, huru vidlyftigt grundlagen skulle vara skriven för att räcka till för alla möjliga fall.

Med "upptaget ärende" kan man väl förstå hvarje fråga, som blir föremål för Riksdagens eller Kammarens öfverläggningar, och såsom ett sådant bör väl en Kongl. proposition betraktas. I sin motion har Herr Rossander yrkat, att Riksdagen, med bifall i öfrigt till Kongl. Maj:ts proposition om veterinärväsendets ordnande, måtte vidtaga den eller den anordningen i detta afseende. När en sådan motion blifvit väckt vid sjelfva remissen af Kongl. proposition och såsom en direkt följd af densamma, så anser jag mig vara fullt berättigad att yrka, att motionen måtte till vederbörligt Utskott remitteras. Jag instämmer således med Herr Rossander i dennes yrkande.

Herr Rubenson: I likhet med den siste ärade talaren anser jag det vara otvifvelaktigt, att en af Kongl. Maj:t aflemnad proposition, hvilken efter motionstidens slut inkommit och remitterats till Utskott, är att betrakta såsom ett efter denna tids utgång upptaget ärende, och därför anser jag med stöd af hvad 55 § Riksdagsordningen i detta hänseende föreskrifver, att det icke möter det ringaste hinder för att den af Herr Rossander väckta motionen må lagligen kunna remitteras till vederbörligt Utskott, som här är Stats-Utskottet. Herr Jöns Rundbäck har, såsom stöd för sin mening, åberopat ett prejudikat från föregående riksdag, hvilket han ansåg afgörande, och därför skall jag bedja att få åberopa ett annat från denna Riksdag. Herrarne minnas väl alla, att sedan den Kongl. propositionen om härordningen till Kammaren inkommit, väcktes af Herr Törnfeldt ett förslag i samma ämne, och detta förslag remitterades till det för försvarsfrågans behandling tillsatta Särskilda Utskottet. Motionen återlemnades från Utskottet, men förvisades dit för andra gången af båda Kamrarna. Nu äro båda dessa prejudikat lika deruti, att de båda falla under

55 § Riksdagsordningen. Båda förslagen äro af natur att tillhöra ständigt Utskotts behandling, och begge hafva blifvit väckta efter motionstidens utgång och med anledning af Kongl. propositioner. Då Kammaren vid denna riksdag förut kunnat remittera Herr Törnfeldts motion till det Särskilda Utskottet, så kan jag icke inse, huru Kammaren nu skall kunna vägra remiss af Herr Rossanders motion, hvars handläggning tillkommer Stats-Utskottet. Jag yrkar derföre, att remissen måtte bifallas.

*Ang. remiss af
Herr C. J. Ros-
sanders motion
N:o 171.
(Forts.)*

Herr Grefve Posse: Herr Talman! Mine Herrar! Med fästadt afseende på angelägenheten deraf att grundlagens föreskrifter noggrant följas och på de skäl, som Herr Lyttkens så fullständigt framlagt, får jag för min del yrka bifall till remiss af Herr Rossanders motion.

Herr Philipsson: Äfven jag förenar mig med de talare, hvilka yrkat, att remiss af Herr Rossanders motion måtte ega rum. Jag gör detta så mycket heldre, som jag vid förra riksdagen, då fråga förevar om hänvisning till Utskott af Herr Westerdals motion angående anvisande af anslag till ett femklassigt läroverk i Åmål, tillhörde den mening, som stannade i minoriteten, men denna omständighet väl icke är egnad att utöfva något inflytande å min uppfattning, huru grundlagen i hvarje särskildt fall bör tydas. Hvad jag nu skulle vilja säga för att understödja den meningen, att remiss af motionen måtte beviljas, är emellertid sedan Herrar Lyttkens och Rubenson så klart och tydligt framställt skälen härför, helt och hållet obehöfligt, och jag vill derföre icke nu upprepa de åsichter jag vid föregående riksdagen i hufvudsakligt afseende tror mig hafva fullständigt utvecklat. Emellertid har jag ansett mig böra upprepa hvad jag förra gången betonade i anledning af den då uttalade fruktan, att man, genom beviljande af remiss, skulle kunna för framtiden binda sig, helst jag nyss hörde en af dem, som då motsatte sig min åsigt, begära ordet. "Jag tror", sade jag, "att man af farhåga för framtida tillämpning icke bör genom afslag å begärd remiss söka att förqväfva en motion, hvilken är ur både materiell och formel synpunkt så väl befogad som den nu ifrågavarande. Jag föreställer mig, att Riksdagens Andra Kammare nog skall veta att städse väl begagna den pröfningsrätt, som genom åberopade grundlagsparagrafen blifvit åt densamma inrymd." Jag förnyar nu åter detta yttrande. Jag vill visst icke säga, att Herr Rundbäck icke varit i sin goda rätt, då han påstod, att Kammaren nu borde förfara på samma sätt med förevarande motion som vid förra riksdagen med den af Herr Westerdal då afgifna, och icke heller kan jag neka till, att tvistefrågan ur formel synpunkt är nästan densamma. Men jag tror, att, om också Kammaren förut i likartade fall fattat sådant beslut, som Herr Rundbäck nu påyrkar, Kammaren fördenskill icke bör låta binda sig af dessa beslut, och jag yrkar derföre att Kammaren måtte lemna sitt bifall till remiss af den nu föredragna motionen.

Ang. remiss af
Herr C. J. Ros-
sanders motion
N:o 171.
(Forts.)

Herr Törnebladh: Då jag vid förra riksdagen var en af dem, som motsatte sig remiss af Herr Westerdals motion, så anser jag mig, enär detta beslut blifvit åberopadt såsom prejudikat i denna fråga, böra nämna, att jag i afseende på den nu förevarande motionen står på en helt annan ståndpunkt, emedan förhållandena nu äro väsendtligen olika, och jag ber, att i 55 § Riksdagsordningen särskildt få urgera orden "omedelbarligen föränledes" såsom grund för att motionen bör remitteras.

Det torde nemligen icke kunna förnekas, att Herr Rossanders motion är en omedelbar följd af den Kongl. propositionen angående veterinärväsendets ordnande, och därför tror jag icke, att Kammaren har rätt att neka remiss af samma motion. Den är föränledd deraf, att den förändrade organisation af veterinärväsendet, som blifvit af Kongl. Maj:t föreslagen, icke syntes motionären fullt tillfredsställande, och att han därför ansett sig pligtig att framlägga förslag till förändring i vissa delar af den Kongl. propositionen. Jag anser vid sådant förhållande det vara fullkomligt i sin ordning, att detta motionärens förslag tages i öfvervägande i sammanhang med den Kongl. propositionen och yrkar därför, att remiss af motionen bör beviljas.

I detta yttrande instämde Herr *Granlund*.

Grefve Sparre: Jag åter igen har en helt annan uppfattning af saken, än den siste talaren. Så vidt jag kan påminna mig, tillhörde jag i fjor minoriteteten, då fråga var om remiss af Herr Westerdals motion. Jag yrkade då, att en Kongl. proposition skulle anses vara ett så beskaffadt ärende, att i följd deraf en motion kunde äfven efter motionstidens slut framställas. Denna mening underkändes af Kammaren, och nu kan jag icke se annat, än att, om Kammaren vill hafva respekt för sig sjelf och icke åberopa för sina beslut den satsen att, "när jag dricker, är det rätt," Kammaren måste vid denna riksdag fatta samma beslut som vid den föregående.

Jag kan icke se att, när Kongl. Maj:t i en proposition om organisationen af elementarläroverken säger: jag föreslår, att skolan i Åmål skall förblifva treklassig, men motionären säger: jag yrkar att den må blifva femklassig, det är mera skäl att afslå remiss af en sådan motion, än när Kongl. Maj:t, såsom nu, har framlagt förslag om organisationen af veterinärväsendet och motionären yrkar, att en eller annan förändring deri måtte göras.

Man kan, mine Herrar, tyda grundlagen olika; man kan gifva densamma den ena eller andra tolkningen, men den tolkning Kammaren en gång gifvit åt dessa orden "omedelbarligen föränledes," dervid måste Kammaren sedermera stå fast. Man kan vara missnöjd med ett sådant beslut, men likväl anse sig pligtig att foga sig derefter. Deremot kan jag icke förstå, att, sedan ett sådant beslut blifvit fattadt, någon kan uppstå och yrka, att Kammaren skall fatta ett alldeles motsatt beslut och i en fråga af alldeles samma slag gå till väga på ett helt och hållet olika sätt. Det är

farligt för en Kammare att så litet respektera sin egen åsigt. Jag instämmer derföre, att med Herr Jöns Rundbäck i det yrkande, att Kammaren måtte åt den grundlagsparagraf, hvarom nu är fråga, gifva samma tolkning i år som i fjor och fördenskull vägra remiss till Stats-Utskottet af den förevarande motionen.

*Ang. remiss af
Herr C. J. Ros-
sanders motion
No 171.
(Forts.)*

Herr Sjöberg: För den händelse att den ärade ordföranden i Lag-Utskottet skulle, såsom jag af början till hans anförande vill sluta, befinna sig i någon tveksamhet om beskaffenheten af sitt yrkande vid föregående riksdag, i en likartad fråga, så är jag nog lycklig att kunna här konstatera, att det var alldeles motsatsen till hvad han nyss anförde.

Jag skall icke göra mig skyldig till någon vidlyftighet i mitt anförande, emedan det är mig ett nöje att kunna återropa hvad Herrar Grefve Sparre, Philipsson och Hedin i nyss berörda fråga yttrade. Deras då framställda skäl skulle jag äfven i min mån sökt göra gällande, så vida jag icke just vid det tillfälle, då frågan i Kammaren behandlades, varit frånvarande; och jag begagnar fördenskull tillfället att nu förklara, att Kammaren, enligt min åsigt, icke var i sin goda rätt, då den vägrade remiss af Herr Westerdals omförmälda motion.

Men då ordföranden i Lag-Utskottet återoppat detta beslut såsom ett prejudikat, hvilket skulle binda händerna på Kammararen i nu förevarande fråga, ber jag att få återropa ett ännu färskare prejudikat, nemligen det som gafs vid remissen af Herr Törnfeldts motion. I valet mellan ett äldre och ett yngre prejudikat bör väl efter vanlig lagtolkning det senare ega företräde, och ur denna synpunkt torde Kammararen således icke finna något hinder för remiss af den nu förevarande motionen till vederbörligt Utskott.

Det torde vara temligen öfverflödigt att vidare upptaga Kammararens tid efter framhållandet af de skäl, som af flere föregående talare blifvit anförda; men i likhet med den värde motionären kan jag omöjligen finna, hvad betydelse det återopade grundlagsrummet skulle ega, derest det icke finge tillämpas i ett fall sådant som i det i fråga varande. Vill man icke försöka en tolkning, som alltid är vansklig, af ordet "händelse," och betraktar man icke Kongl. Maj:ts proposition såsom en sådan händelse, torde det dock vara otvifvelaktigt, att motionen är att anse såsom ett "upptaget ärende," och på denna grund vågar jag antaga och hoppas, i likhet med flere föregående talare, att Herr vice Talmannen icke må finna den ringaste betänklighet vid att framställa proposition uppå, likasom icke heller Kammararen att medgifva remiss af motionen.

Herr Ola Jönsson i Kungshult: Jag vill blott med några ord tillkännagifva, att, när vid förra riksdagen den motion behandlades, å hvilken då vägrades remiss, jag hvarken tillhörde majoriteten eller minoriteten, emedan jag då, såsom tyvärr ofta är fallet, af sjukdom var hindrad att i Kammararens förhandlingar deltaga. Men

Ang. remiss af
Herr C. J. Ros-
sanders motion
N:o 171.
(Forts.)

utan afseende å hvad som vid detta tillfälle blef Riksdagens beslut, föreställer jag mig, att vid denna riksdag, likasom ock vid alla riksdagar, man bör följa grundlagens tydliga föreskrift. Man har här åberopat åtskilliga andra prejudikat, och särskildt har Herr Grefve Sparre vid det från förra riksdagen fästade synnerligt vigt, men öfver alla prejudikat står grundlagen, och dennas föreskrifter i detta fall äro så tydliga och klara, att jag icke kan förstå, huru Kammaren skulle kunna komma på den tanken att vägra remiss af den i fråga varande motionen. Motionären är, enligt min uppfattning, fullkomligt i sin goda rätt, och jag yrkar derföre, att Kammaren remitterar motionen till Stats-Utskottet.

Herr Philipsson: Jag anhåller endast att, med anledning af hvad Grefve Sparre yttrat derom, att den föreliggande motionen skulle uti det hänseende, hvarom nu är fråga, vara af alldeles enahanda beskaffenhet som den, hvilken af Herr Westerdal väcktes vid förra riksdagen, få förklara, att, ehuru begge motionerna synas mig till de Kongl. propositionerna stå i samma förhållande, den nu framställda motionen dock icke föreligger på samma sätt som den vid förra riksdagen väckta. Och det kan derföre hända, att icke alltid den, "som dricker har rätt, utan äfven någon gång den, som icke dricker." För att bestyrka detta, ber jag att få hänvisa till hvad Herr Talmannen yttrade, när Herr Westerdals nyssnämnda motion vid förra riksdagen behandlades, hvilket yttrande återfinnes uti Kammarens protokoll för nämnda år, I band., sid. 332. Det heter der under 4 §: "Då Herr Westerdal icke väckt denna motion, som afser en statsregleringsfråga, inom den i 55 § Riksdags-ordningen stadgade tid af tio dagar från riksdagens öppnande, och då motionen icke är föränledd af något inom någondera Kammaren fattadt beslut eller kan anses omedelbarligen föränledd af något inom Kammaren upptaget ärende eller annan under riksdagen inträffad händelse, så anser jag mig, i strid med grundlagens föreskrift, sådan den af mig blifvit uppfattad, icke ega befogenhet att framställa proposition å remiss af i fråga varande motion; Kammaren dock öppet lemnadt, i fall Kammaren icke delar denna min åsigt, att yrka proposition, hvarom jag går att inhemta Kammarens beslut."

Jag föreställer mig, att utgången af voteringen då i ganska väsendtlig mån berodde derpå, att, när Talmannen på förhand uttalat sin åsigt, Kammaren i en fråga af jembörelsevis mindre vigt naturligtvis icke ville genom en votering gifva Talmannen orätt. Nu föreligger emellertid icke detta formela förhållande; ty Herr vice Talmannen, som i dag leder förhandlingarne, har icke, när han föredrog föreliggande motion, afgifvit en liknande förklaring. Denna omständighet anser jag vara af ett icke så litet inflytande på frågans bedömande, och jag vidhåller derföre mitt yrkande om remiss.

Herr Kolmodin: Kammaren bör vara Grefve Sparre särdeles tacksam för den respekt för Kammaren, som han sagt sig

hysa och vilja upprätthålla. Det är af respekt för Kammarens beslut, som han i år yrkar motsatsen af det, som han yrkade i fjor. Jag hyser ock stor respekt för Andra Kammaren och för Riksdagens begge Kamrar öfver hufvud, men en vida större respekt hyser jag för grundlagen.* Skulle derföre i något visst ögonblick genom en votering grundlagens ordalydelse hafva blifvit förbisedd, anser jag det vara hvarje representants ovilkorliga pligt att vid första görliga tillfälle gifva en fullständig dementi åt ett sådant misstag. Den var visserligen vigtig, denna fråga om Åmål; det är en liten stad, men det har en stor representant; allt detta medgifver jag gerna. Dock att för alla tider etablera det beslut, som fattades i denna fråga, såsom en regel för Andra Kammarens handlingssätt, då grundlagen med oförtydbara ord säger raka motsatsen, det skall jag så väl nu som alltid på det bestämdaste motsätta mig. Jag yrkar remiss af motionen till vederbörligt Utskott.

Ang. remiss af
Herr C. J. Ros-
sanders motion
N:o 171.
(Forts.)

Herr Per Nilsson i Espö: Sedan Herr Lyttkens yttrat sig kunde det vara öfverflödigt att vidare orda i denna fråga. Men sedan Grefve Sparre i sitt anförande sökt framhålla en så synnerlig likhet emellan det nu framlagda förslaget och det, om hvilket förlidet år var fråga, och derjemte förfäktat den satsen, att, när inom Kammaren ett beslut i detta hänseende en gång blifvit fattadt, Kammaren städe skall rätta sig efter detsamma, har jag icke kunnat underlåta att begära ordet. Om Kammaren vid ett tillfälle fattat ett beslut, som stode i strid med grundlagen, skulle den alltså, enligt Grefve Sparres förmenande, för all framtid vara deraf bunden och icke kunna ställa sig grundlagens tydliga ordalydelse till efterrättelse. Grundlagens bud i detta fall är likväl så tydligt, att någon tvist icke behöft komma i fråga. Icke heller bör man söka undertrycka en motion, derföre att man möjligtvis icke gillar hvad den innehåller. Ett sådant prejudikat vore det aldra farligaste. Har derföre en motion framkommit på grundlagsenlig väg, bör den ock på grundlagsenligt sätt behandlas. För min del kan jag således icke annat än på det allvarligaste påyrka remiss af motionen till vederbörligt Utskott.

Grefve Sparre: Jag ber att få på det allvarligaste tillbakavisa hvarje insinuation om "undertryckande af motioner", ty åtminstone har jag, för min del, talat af innersta öfvertygelse; och är det så, att detta icke behagat någon ledamat af Kammaren, må han vederlägga mig, men ej tillvita mig några besynnerliga motiv. Jag håller verkligen före, att det ländar den enskilde riksdagsmannen till förtjenst, om han, efter att tillförene hafva ej mindre hyst än äfven uttalat en annan åsigt i någon fråga, likväl, sedan denna åsigt blifvit af Kammaren underkänd, säger: "jag underordnar min åsigt under Kammarens. Jag lägger så stor vikt på konsekvens i Kammarens handlingssätt, att jag icke vill vidare drifva en sats, som af Kammaren ogillats".

De talare, som yttrat sig i motsatt riktning, hafva sagt, att

Ang. remiss af
Herr C. J. Ros-
sanders motion
N:o 171.
(Forts.)

det finnes någonting som är viktigare än prejudikat, nemligen *grundlagen*. Men, mine Herrar, *grundlagen* tolkas genom Kammarrens beslut, och det beslut i fråga om tolkning af *grundlagen*, som Kammarren fattat, kan icke vara *ett* i dag och i morgon *ett annat*. Ve den representation, som icke hyste större aktning för sig sjelf, än att så förfara!

Åtskillige talare hafva ock sagt, att, om vi fattat ett oriktigt beslut, så böra vi "göra om det". Detta är en annan sak. Sådant sker då till följd deraf, att Kammarren, på grund af den förefallna diskussionen, funnit och erkänt, att Kammarren förra gången *haft orätt*, och sålunda kommer till ett annat beslut. Ar detta nu meningen, så medgifver jag, att Kammarren kan göra det och skulle vara med derom, men då måste vi bemärka detta för framtiden. Jag vill nemligen emot Herr Kolmodin erinra, att denna paragraf fanns i fjor lika väl som i år. Af Herrar Per Nilssons i Espö och Kolmodins uppfattning skulle således följa, att Kammarren kunde i dag anse en med anledning af en Kongl. proposition väckt motion vara ett upptaget ärende och således böra remitteras. En annan dag kommer en annan Kongl. proposition; man börjar ånyo en diskussion om en i sammanhang dermed väckt motion, och *då* förfar man med den såsom med Herr Westerdals motion, i fjor. Slutsumman häraf blir den, att vid hvarje särskild fråga för sig uppstår en grundlig debatt, huru *grundlagen* bör tolkas, men jag säger: Den är en gång tolkad och dervid låter jag bero. Lagen må vara rätt eller orätt tolkad, bör man konsekvent vidhålla denna tolkning, till dess Kammarren efter en allvarsam diskussion kommer till en annan åsigt. Om så är, att Kammarren gör detta i dag, så skall jag åter en gång underordna min mening under Kammarrens och med glädje rätta mig derefter, men, som sagdt, jag yrkar, att Kammarren icke gör sig skyldig till en inkonsekvens, så att ett likartadt ärende den ena gången remitteras och den andra ej.

Då jag förra gången hade ordet, glömde jag att nämna något om anledningen till att Herr Törnfeldts motion blef remitterad. Denna motion upptogs, så vidt jag kan förstå, på grund deraf, att den egentligen innebar ett önskningsmål och skulle väl hafva hänvisats till ett Tillfälligt Utskott. Detta var, enligt hvad jag inom Kammarren hörde nämnas, anledningen, hvarföre ingen motsatte sig motionens upptagande, emedan man ansåg för gifvet, att motionen, såsom åsyftande ett önskningsmål, borde gå till ett Tillfälligt Utskott. Men då Kammarren sedermera fann, att motionen egde ett visst sammanhang med arméorganisationsförslaget, hvilket hänvisats till ett Särskildt Utskott, så blef detta en anledning att till samma Utskott äfven öfverlemnna nämnda motion.

Det sätt att advocera för en sak, som den ärade representanten från Göteborg använt, kan jag icke heller förstå. Om nemligen Kammarrens Talman gifvit till känna sin uppfattning af ett grundlagsbud, och Kammarren godkänner Talmannens uppfattning deraf, så är det väl *Kammarrens* åsigt, som sålunda blifver uttryckt. Ty jag kan icke föreställa mig, att Kammarren skulle

hysa en så beskaffad courtoisie emot sin Talman, att Kammaren ville tillåta honom att kränka grundlagen; saken må för öfrigt ega större eller mindre vikt. När således Kammaren förklarar sig åtnöjas med Talmannens uppfattning af någon fråga, har, efter mitt omdöme, Kammaren dermed förklarar sig dela samma uppfattning, och man har sålunda ett prejudikat.

Jag upprepar, att jag alls icke har någon anmärkning att göra emot innehållet af Herr Rossanders motion. Denna har jag aldrig sett och vet ej hvad den innehåller, jag erkänner det, men af hvad under diskussionen yttrats har jag hört, att här är fråga om, huruvida Kammaren skall respektera sig sjelf och sina förr fattade beslut; huruvida Kammaren nu skall tolka grundlagen på samma sätt som förra året. I detta hänseende måste jag fordra, att Kammaren i konsekvens med sig sjelf icke nu remitterar till Utskott denna motion, äfven om jag icke kan gilla det Kammarrens beslut vid förra riksdagen, hvilket nyss omnämndes.

Herr Peter Olsson: Hvad som i denna sak synes mig klart, är att 55 § Riksdagsordningen innehåller sådana stadganden, att motion kan få väckas efter den ordinarie motionstidens slut, under vissa förhållanden nemligen. För min del måste jag uttala den åsigt, att Kammaren har icke blott rättighet utan äfven skyldighet att pröfva, om en sålunda väckt motion är af sådan beskaffenhet, att den kan anses "omedelbarligen föranledd af redan inom någondera Kammaren fattadt beslut eller upptaget ärende eller annan under Riksdagen inträffad händelse". Då nu är förhållandet, att föreliggande motion ovilkorligen måste bidraga till en utförlig och mångsidigare utredning i vederbörande Utskott af Kongl. Maj:ts proposition i ämnet, så måste jag i följd häraf anse Kammaren oförhindrad att till Utskottet remittera motionen.

Af dessa skäl sluter jag mig till dem, som talat för motionens hänvisande till Stats-Utskottet.

Herr Jöns Rundbäck: Icke för att undertrycka denna motionen utan endast af betänkligheter i formelt hänseende upptog jag denna fråga. Jag har sedermera med uppmärksamhet följt de talares yttranden, hvilka förordat motionens remitterande till Utskottet, för att möjligen få dessa mina betänkligheter häfda, men jag måste uppriktigt bekänna, att ju mera jag hört, desto mera har min åsigt stadgats, att, om Kammaren stannar i det beslut, att motionen skall till Utskott remitteras, detta beslut strider emot ej blott sista Riksdagens beslut i en liknande fråga, utan äfven grundlagens föreskrift i detta hänseende.

Hvad beträffar anmärkta förhållandet med Herr Törnfeldts förutnämnda motion, hvilken blifvit till Särskildt eller, som är det samma, till ständigt Utskotts behandling hänvisad, erkänner jag, att detta varit ett oriktigt förfarande, som endast kan hafva sin förklaringsgrund deri, att, efter hvad jag vill minnas, frågan härom behandlades i slutet af ett plenum sent på aftonen, då uppmärksamheten, såsom vanligen är fallet, efter de viktiga frå-

Ang. remiss af
Herr C. J. Ros-
sanders motion
N:o 171.
(Forts.)

Ang. remiss af
Herr C. J. Ros-
sanders motion
N:o 171.
(Forts.)

gornas afgörande till viss grad slappats, hvaraf följden blef, att motionen till Utskottet hänvisades, utan att någon deremot gjorde minsta anmärkning, och utan att någon observerade att derigenom på sätt och vis afgjordes en principfråga.

Man måste emellertid vid tydningen af grundlagen se till, att man ej förtyder densamma. Den måste tolkas efter ordalydelsen, och den stadgar i förevarande fall, att motionen ej får väckas efter den ordinarie motionstidens slut, om ej motionen är omedelbarligen föranledd af något inom någondera Kammaren fattadt beslut eller upptaget ärende eller annan under riksdagen inträffad händelse. Den händelse, på grund af hvilken ifrågavarande motion blifvit väckt, har emellertid ej inträffat *nu*. Den inträffade nemligen redan i Januari, då Kongl. Maj:t till Riksdagen aflät propositionen om statsverkets tillstånd och behof, hvari Kongl. Maj:t, fastän i korta ordalag, omnämner, att han i denna fråga ämnar till Riksdagen göra framställning. Kongl. Maj:ts nu inkomna särskilda proposition i ämnet är derföre icke något nytt, utan endast en utförligare framställning af det förslag, som redan finnes omnämndt i statsverkets propositionen. Men om någon af undseende icke vill i detta fall gå Kongl. Maj:t i förväg, så får väl en sådan omständighet ej inverka på frågan, om motionen blifvit inom laga tid väckt eller icke. Vill någon framkomma med ett bättre förslag, så bör det naturligen ske i början af riksdagen, och i detta fall var det ju ingen hemlighet, att Kongl. Maj:t skulle inkomma med ifrågavarande proposition.

Det är möjligt, att en motionär kunde resonera så, att, eftersom proposition i ämnet är att förvänta, hvilken kanske kommer att innehålla enahanda förslag som han åsyftade, skäl vore att dröja med motionen, till dess sådant blifvit utrönt, men det kunde ju i alla fall icke skada att motionen blefve aflemnad inom den derför bestämda tiden.

Enligt min åsigt hade denna motion derföre bort väckas vid riksdagens början, och det är från denna åsigt jag utgår, då jag yrkar, att motionen icke må till Utskott remitteras. Man har funnit besynnerligt, att Grefve Sparre frångått sin åsigt i detta hänseende, men jag skulle anse ännu besynnerligare, om Riksdagen fattade ett beslut, stridande mot den åsigt som vid sista riksdagen gjorde sig gällande i en liknande fråga.

Herr C. Ifvarsson: Jag är icke litet förvånad öfver den långa öfverläggningen i denna fråga, enär enligt min tanke saken är temligen klar. Så skulle ej varit förhållandet, om motionen väckts, efter det den Kongl. propositionen blifvit till vederbörande Utskott remitterad, ty i så fall hade varit nödvändigt för Kammaren att företaga en utförlig granskning af motionens innehåll och tillse, huruvida den står i det sammanhang med propositionen, som förutsättes i 55 § Riksdagsordningen, för att en motion, som tillhör Ständigt Utskotts behandling skall få väckas å annan tid än den för dylika motioners afgifvande bestämda. Då nu emellertid denna motion väckts före propositionens remit-

terande till Utskott, är det klart att, äfven om de ej stå till hvarandra i det förhållande, som i nämnda 55 § afses, Herr Rossanders förslag — man må nu gifva det benämningen motion eller yttrande till protokollet — bör, i enlighet med 52 § Riksdagsordningen, få åtfölja den Kongl. propositionen till Utskottet, hvilket icke, enligt min tanke, under några förhållanden kan vägras, då motionen väckts, innan remiss af propositionen beslutats.

*Ang. remiss af
Herr C. J. Ros-
sanders motion
N:o 171.
(Forts.)*

Herr Lyttkens: Det är egentligen med anledning af hvad Grefve Sparre yttrat, som jag för andra gången är uppkallad att begära ordet. Han vill tolka grundlagen så, att ett prejudikat i dylika frågor som denna skulle hafva samma helgd som sjelfva grundlagen. Jag behöfver härvid endast påpeka, till hvilken orimlighet en sådan tolkning skulle leda, enär, om i den ena Kammaren ett beslut i en fråga blifvit prejudikat, den andra Kammaren ju i samma fråga kunde fatta ett alldeles diametralt motsatt beslut, hvilket den å sin sida ansåge såsom prejudikat.

För öfrigt är det prejudikat, Grefve Sparre åberopar, icke jemförligt med det fall, hvarom nu är fråga. Ty läser man Herr Talmannens yttrande, då sistlidet är frågan om remiss af Herr Westerdals motion förevar, så står der: "då motionen hvarken är föranledd af något inom någondera Kammaren fattadt beslut eller kan anses omedelbarligen föranledd af något inom Kammaren upptaget ärende eller annan under riksdagen inträffad händelse, så anser jag mig i strid mot grundlagens föreskrift, sådan den af mig blifvit uppfattad, icke ega befogenhet att framställa proposition å remiss af ifrågavarande motion, Kammaren dock öppet lemnadt, i fall Kammaren icke delar denna min åsigt, att yrka proposition, hvarom jag går att inhemta Kammarens beslut." Herr Talmannen säger således icke, att Kammaren ej har rättighet att remittera motionen, utan gör endast en hemställan till Kammaren, huruvida denna motion bör remitteras, då i Kongl. Maj:ts proposition till Riksdagen icke står någonting nämndt om skolan i Åmål och alltså ej kan anses af densamma föranledd. Förhållandet här var detsamma, som om t. ex. Kongl. Maj:t hade afgifvit en proposition om upprättande af en väfskola i Borås, och en representant då, under förklarande att detta vore ett "upptaget ärende", väckte motion om anslag till en skola i Halland för ett eller annat ändamål. Jag hemställer, huruvida man då kunde påstå denna motion vara föranledd af en Kongl. Maj:ts proposition. Så var, såsom sagdt, i fjer förhållandet i fråga om motionen rörande läroverket i Åmål. Kammaren pröfvade då, huruvida denna motion stod i sammanhang med en Kongl. proposition eller ej, och det var härom vi röstade. Jag yrkar fortfarande remiss af den nu föredragna motionen.

Herr Leijer: Representanten för Åmål, som i fjer förlorade i en fråga som gäldé nämnda stad, har nu förklarat sig vilja respektera detta Kammarens beslut och, för konsekvensens skuld, hysa motsatt åsigt, då frågan rörer Skara, mot den han förut

Ang. remiss af
Herr C. J. Ros-
sanders motion
N:o 171.
(Forts.)

uttalat. Jag skulle visserligen kunna räkna honom detta till för-
tjänst, om det gälde en vanlig anslagsfråga, med afseende på
hvilken Riksdagen hade beslutanderätt. Men denna fråga är
icke en sådan. Vore den det, skulle äfven jag kunna underordna
mig ett sådant beslut, ehuru jag såsom representant anser mig
berättigad att vidhålla min en gång fattade åsigt, om jag finner
sådant lämpligare.

I förevarande fall gäller dock frågan en grundlagstolkning.
För att ett prejudikat här skall kunna åberopas och göras gäl-
lande, föreställer jag mig, att representanten från Åmål eller nå-
gon annan ledamot af Kammaren måste i fullt grundlagsenlig
ordning åstadkomma en paragraf i grundlagen, som säger, att ett
sådant en gång gifvet prejudikat skall hafva gällande kraft. Men
så länge i grundlagen icke finnes ett ord nämnt, som ens kan
gifva anledning till en dylik tolkning, är icke mycket skäl att
vidare tala om prejudikat i detta hänseende. Och jag fruktar
verkligen, att hvarken han eller någon annan skall lyckas få in
ett sådant ord i grundlagen, emedan detta skulle strida mot sjelfva
den princip, hvarpå grundlag och grundlagstiftning hvilat. Jag
vill nemligen påminna derom, att för åstadkommandet af en
grundlagsförändring erfordras icke allenast denna Kammares vid
en riksdagsperiod uttalade åsigt, äfvensom att denna åsigt un-
der den påföljande riksdagsperioden gillas af den nyvalda, möj-
ligen då till stor del af nya ledamöter bestående Andra Kamma-
ren, utan äfven att Medkammaren fattar och vid ännu en riksdag
vidhåller samma åsigt, samt slutligen skall dertill komma Kongl.
Maj:ts sanktion. Dessförinnan föreställer jag mig det vara hvarje
representants pligt att vidhålla sin åsigt oförändrad; ja, jag an-
ser honom icke ens hafva rättighet att mot sin öfvertygelse under-
kasta sig den tolkning, Riksdagen en gång måhända oriktigt gif-
vit grundlagen.

Gerna erkänner jag att, sådana förhållandena nu äro, det
kan uppstå obehagligheter, om vare sig den ena eller andra Kam-
maren någon gång skulle söka tillvålla sig en makt, som den
grundlagsenligt icke eger. Men icke kan jag förstå, huru man
häraf kan sluta, att en sådan makt ovilkorligen skall fortfara.
Nej, tvärtom anser jag, att ju förr en Kammare inser, att den i
sådant afseende haft orätt, dess bättre vore det.

Beträffande tolkningen af grundlagen, i hvad sjelfva den nu
föreliggande motionen vidkommer, så anhåller jag att få yttra
några ord om hvad den praktiska följden skulle blifva, derest vi
tolkade grundlagen så, att motionen icke finge till vederbörligt
Utskott remitteras. Naturligtvis blefve följden den, att Riksdagen
ärligen under den bestämda motionstiden öfverhopades af motio-
ner, som nu icke ifrågakomma, nemligen af alla slags möjliga
och omöjliga förslag till organisationsförändringar, äfven i af-
seende på frågor, om hvilka man visste eller väntade, att Kongl.
Maj:t skulle taga initiativet. Då anser jag det vara bättre stäldt
som det är. Nu brukar Riksdagen afslå sådana framställningar,
som afse omorganisationer, endast på grund deraf att man har
anled-

anledning förmoda, att Regeringen sjelf skall taga initiativet dertill. Och detta är, enligt min öfvertygelse, utan tvifvel det bästa, såsom minskande motionsfloden. Men för att så skall fortfara, måste vi åt representanten bibehålla hans rättighet att, så snart Kongl. Maj:t i ett ämne tagit initiativet, få sin mening uttalad och densamma af Utskott i grundlagsenlig ordning behandlad. Jag tillstyrker remiss af den ifrågavarande motionen.

*Ang. remiss af
Herr C. J. Ros-
sanders motion
N:o 171.
(Forts.)*

Herr Westerdal: Då förhållandena vid en af mig förliden riksdag efter motionstidens utgång aflemnad motion på visst sätt synas vara anledningen till det nu pågående meningsutbytet, så anhåller jag att något litet få uppehålla mig vid ämnet. En talare på hallandsbänken har funnit en väsendtlig olikhet mellan den nu föreliggande motionen och den af mig förra året väckta. I formelt hänseende kan jag icke biträda denna åsigt, ty redan innan Kongl. Maj:ts proposition angående omorganisation af rikets elementarläroverk till 1874 års Riksdag aflemnades, hade stadsfullmäktige i Åmål till Kongl. Maj:t ingått med anhållan, att stadens läroverk måtte uppflyttas från 3- till 5-klassigt. Då nu Kongl. Maj:ts proposition förelades Riksdagen och jag deraf fann, att stadsfullmäktiges ansökan icke vunnit något erkännande, så gaf detta mig anledning att väcka motion i ämnet, hvarill naturligtvis den kongl. propositionen utgjorde giltigt orsak. Jag ansåg mig således vara i min fulla rätt, då jag förra året framlade min motion och begärde remiss deraf till vederbörligt Utskott; och ehuru min mening då blef undertryckt, vill jag likväl icke att den nu väckta motionen skall dela samma öde som min, utan förenar mig med de talare, som yrkat remiss.

Grefve Sparre: Då här talats om Första Kammaren, så anser jag mig böra upplysa, att nämnda Kammare alltid tolkat denna grundlagsparagraf alldeles så som Andra Kammaren och dess talman i fjor, eller att en kongl. proposition icke är ett så beskaffadt ärende, som berättigar en representant att väcka motion efter motionstidens slut, och Herrarne kunna förvissa sig derom genom att taga kännedom om förhandlingarne inom Första Kammaren, som jag sjelf tillhört.

Hvad Herr Leijers anförande om prejudikat beträffar, så får jag säga, att jag icke förstod ett ord deraf. "Jag skulle sätta in i grundlagen en paragraf derom att prejudikat skola gälla!" Jag har icke talat om annat, än att Kammarens anseende fordrar, att den icke handlar den ena gången i fullkomlig strid med hvad den gjort en annan gång. Vill Kammaren byta om åsigt — à la bonheur — men jag hoppas då, att den åsigten åtminstone måtte få gälla för framtiden och att man icke sedermera, hvarje gång en motion väckes efter motionstidens slut, får höra samma paragraf i grundlagen tolkas på nytt sätt. Det vore ett bedröfligt tillstånd, om samma ordalydelse i samma paragraf skulle, med hänsyn till personela sympatier eller antipatier, tolkas i dag på ett sätt, en annan dag på ett annat. Herrarne må besluta

Ang. remiss af
Herr C. J. Ros-
sanders motion
N:o 171.
(Forts.)

sig för hvilken åsigt som helst; och jag skulle med nöje se, att motionen blir remitterad, men så länge ett prejudikat i motsatt riktning gäller, påyrkar jag, att en bestämd princip fasthållas.

Med Herr Carl Ivarsson är jag fullkomligt ense uti den åsigt, att den ifrågavarande motionen må såsom ett motionärens yttrande åtfölja den Kongl. propositionen till vederbörligt Utskott, ty så har förut skett och så bör det också ske; men frågan gäller nu, huruvida motionen skall såsom *motion* eller *yttrande* från Kammaren remitteras, och Stats-Utskottets ledamöter känna nog skilnaden mellan dessa olika slag af remiss.

Herr Åstrand: Jag har egentligen begärt ordet för att fästa Kammarens uppmärksamhet på, hvad klockan är slagen. Skola vi på detta sätt diskutera frågor af, såsom mig synes, underordnad vikt, så torde vi, för den händelse erforderlig uppmärksamhet äfven skall egnas viktigare ärenden, nödgas qvardröja här till hösten. I fall icke vederbörande ännu gått i författning om det nya urets anskaffande, så skulle jag vilja hemställa, att det äfven blefve försedt med dag- och månadsvisare för att utgöra en ständigt uppmaning åt Kammarens ledamöter att icke missbruka sin rätt att yttra sig.

Hvad sjelfva frågan angår, anser jag, liksom andra talare, att 55 § Riksdagsordningen är så fullkomligt klar och tydlig, att Kammaren icke skall kunna vägra remiss af Herr Rossanders motion. Att en Kongl. proposition framläggas för Riksdagen måtte väl kunna betraktas såsom en händelse, och jag vet för öfrigt icke hvad som ej, sedan det väl händt, skulle kunna betraktas såsom en händelse. Om en Kongl. proposition blifvit bebadad i den stora propositionen om statsverkets tillstånd och behof, kan väl icke denna omständighet anses hafva omintetgjort den förra propositionens framträdande. Man skulle på det sättet kunna säga, att, då Herr Jöns Rundbäck två gånger yttrat detsamma, så har hans senare framträdande icke inträffat, då det redan varit bebadadt första gången. Men jag undrar, hvad Herr Rundbäck skulle säga, om notarierna ur protokollet uteslöto det senare anförandet under förmenande, att det icke händt.

Jag medgifver, att det är mycket roligt att höra både Herr Jöns Rundbäck och Herr Grefve Sparre, enär de båda hafva ett lätt och lifligt föredrag. Jag beundrar äfven dessa Herrars ihärdighet, ty, om också deras motiv hundra gånger blifvit ihjelslagna, så draga de icke i betänkande att lika ofta på nytt ruska lif i dem. Detta må för öfrigt vara sorgligt eller roligt att åhöra, men faktiskt är, att det blir tidsödande, och jag hoppas, att de båda representanterne till följd af landsmanskapet något låta pruta med sig. Jag yrkar bifall till remiss af Herr Rossanders motion.

Öfverläggningen var slutad. Under densamma hade blifvit yrkadt, dels att den ifrågavarande motionen måtte varda till Stats-Utskottet hänvisad, och dels att sådan remiss icke måtte beviljas. I öfverensstämmelse med dessa yrkanden gaf nu Herr vice

Talmannen propositioner; och som svaren utföllo med öfvervägande ja för den förra meningen, hade Kammaren alltså beslutit hänvisa motionen till behandling af Stats-Utskottet.

§ 4.

Vid föredragning dernäst af Banko-Utskottets Memorial N:o 9, med förslag till omröstningsproposition i anledning af Kamrarnes skiljaktiga beslut i fråga om bankovinstens användning, blef den i detta memorial föreslagna omröstningspropositionen af Kamraren godkänd.

§ 5.

Förekom till behandling Lag-Utskottets utlåtande N:o 5, i anledning af väckta motioner, åsyftande ändring i Kongl. förordningarne den 21 Mars 1862 om kommunalstyrelse på landet, om kommunalstyrelse i stad och om landsting. *Om kommunala rösträtten på landet.*

Beträffande sättet för föredragningen af detta utlåtande anförde

Herr Ehrenborg: Då detta betänkande föredrogs till justering inom Lag-Utskottet, fäste jag uppmärksamheten på det mindre lämpliga deri, att, då tre motioner, hvilka samtliga afsåge inskränkning i den kommunala rösträtten, blifvit af Utskottet behandlade, utlåtandet fördelades i två olika punkter med särskilda motiveringar. Jag ansåg det lämpligare att sammanfatta denna grupp af motioner i enahanda syfte uti en enda punkt, vid hvilken hvar och en ledamot kunde framställa sitt motyrkande. Naturligtvis medför den uppställning, utlåtandet nu erhållit, svårigheten, att den som vill medverka till någon inskränkning i den kommunala rösträtten, har svårt att vid första punkten fatta beslut innan han vet, hvilken utsigt till framgång den andra kan hafva. Min anmärkning vann något erkännande inom Utskottet, men man ansåg det för besvärligt att omstufva motiveringen och trodde, att olägenheten kunde afhjelpas vid frågans behandling inom Kamrarne. Jag anhåller derföre vördsamt, att första och andra punkterna må föredragas, behandlas och afgöras i ett sammanhang.

Herr Talmannen, som uppkommit under det Herr Ehrenborg afgaf sitt anförande, lemnade derefter ordet till

Grefve Sparre, hvilken yttrade: Orsaken, hvarföre Herr Ehrenborgs begäran inom Utskottet icke vann bifall, var icke alldeles den, han angaf. Rätta förhållandet är, att första punkten afhandlar Herrar Anders Perssons och Asklöfs motioner angående graderad röstskala. Den andra punkten åter afser den kommunala rösträttens begränsning. Nu ansåg Utskottet lämpligast, att dessa två saker behandlades hvar för sig, derföre att, om Kammaren vore benägen för en graderad röstskala, den punkt, som afhand-

Om kommunala rösträtten på landet. (Forts.)
lade Herrar Anders Perssons och Asklöfs motioner sannolikt blefve återremitterad, men att, om Kammaren gillade Utskottets åsigt, att den graderade röstskalan icke vore lämplig, utan det afsedda ändamålet bättre och lämpligare vinnes genom rösträttens begränsning af ett maximum, den andra punkten komme att antingen godkännas eller återremitteras. Hade Utskottet åter sammanfört allt under en punkt, så skulle, om inom Kammaren den ene talaren uppträdde för graderad röstskala och den andre för ett röstmaximum, samt hela surfven må hända blefve återremitterad. Utskottet icke kunna veta, huru åsigtarna i sjelfva verket stälde sig uti de skilda frågorna.

Jag anser således, på det Utskottet må vinna kännedom om Kammarens mening i denna fråga, lämpligare, att hvarje punkt för sig föredrages, ty derigenom kan, i händelse en återremiss kommer i fråga, Utskottet veta, åt hvad håll och i hvad riktning det skall gå, hvilket vore svårt, om beslutet får omfatta båda punkterna. Jag anhåller således, att den af Utskottet vid betänkandets uppställning följda ordning må vid föredragningen härstädes bibehållas.

Herr Anders Pehrsson: Jag skall be att få understödja det förslag, som Herr Ehrenborg, i fråga om sättet för föredragningen af detta betänkande, framlagt. Det är uppenbart att diskussionen icke kan röra sig uteslutande om de af mig och Herr Asklöf väckta motioner utan att på samma gång komma in på saken i sin helhet, och detta torde vara ett tillräckligt skäl för Kammaren att bifalla Herr Ehrenborgs förslag, på hvars antagande jag yrkar och hvarom jag hos Herr Talmannen vördsamt anhåller om proposition.

Herr Lars Ersson: Som jag skriftligen instämt uti den af Herr Anders Pehrsson i ämnet väckta motion, skulle jag helst hafva önskat, att han vidhållit sina deri uttalade motiv, men som jag nu hört önskan uttalas, att de två första punkterna i detta betänkande skola tillsammans behandlas, och beslut i detta afseende först skall fattas, innan den egentliga öfverläggningen börjar, afstår jag för närvarande från ordet, i den förhoppning att sedermera, under öfverläggningen, återfå detsamma för redogörande af mina åsikter.

Herr Gumælius: Jag anser, i likhet med ett par föregående talare, att de två första punkterna i betänkandet böra behandlas gemensamt. De förhållanden, som i dem afhandlas, kräva i sanning någon rättelse och jemkning, och det torde vara för tidigt, att Kammaren, innan den varit i tillfälle att behandla frågan från olika sidor, fattar beslut, om första punkten skall återremitteras eller godkännas, i all synnerhet som Kammaren, medan denna punkt ensam behandlas, i sjelfva verket skulle nödgas besluta jemväl om den andra punkten, utan att den varit föremål för öfverläggning. Det synes tydligt, att Lag-Utskottet icke tyckt om de båda

förslag, som afhandlas i första punkten och att det gerna skulle villja hafva denna afgjord, innan man kommer till Utskottets egentliga framställning. Jag anser dock, att Kammaren bör beredas tillfälle att, såsom här redan yttrats, se frågan i dess helhet, innan Kammaren, efter öfvervägande, besluter, i hvilken riktning den vill gå, eller på hvad sätt man lämpligen kan hafva någon utsigt för frågans lösning. Om den ena eller andra punkten eller båda återremitteras, torde nog Utskottet under alla förhållanden icke blifva i okunnighet, om den afsigt, Kammaren dermed haft.

Jag hemställer, att båda punkterna må gemensamt föredragas.

Grefve Sparre: Jag har icke det allra ringaste emot — och det har ju tillåtits förut i sådana frågor som denna — att diskussionen får omfatta ämnet i sin helhet, och att man derunder talar både om graderad röstskala och om ett röstmaximum. Hvad jag afsett är, att särskilda propositioner böra göras på den första och andra punkten, så att Utskottet må få bestämdt veta Kammarens mening rörande hvardera af de i dessa punkter uttalade åsikter; ty Herrarne torde finna, att det är en väsentlig skilnad i fråga om det arbete, Utskottet, i händelse af en återremiss, får sig ålagdt, om Kammaren uttalar sin benägenhet för en graderad röstskala, eller om den hellre vill införa ett röstmaximum.

Hvad beträffar den siste ärade talarens yttrande, att Utskottet ville komma ifrån den första punkten, försäkrar jag honom, att Utskottet icke haft någon annan afsigt än att komma till en ändamålsenlig lösning af denna fråga, som så länge sysselsatt och, om jag så får säga, oroat representationen. Vi hafva alla i Utskottet varit genomträngde af den innerligaste önskan att komma till ett slut i frågan. Jag tror för öfrigt, att alla mina kamrater i Utskottet måste dela min uppfattning om nödvändigheten för Utskottet att med bestämdhet erfar, huruvida Kammaren uttalar sig för en graderad skala eller för ett röstmaximum; och då jag anser, att man bättre får veta denna Kammarens uppfattning, om särskilda propositioner framställas på de båda punkterna, än om de behandlas i ett sammanhang, vidhåller jag det yrkande, jag i fråga om föredragnings sättet förut gjort.

Härmed förklarades öfverläggningen angående föredragningsordningen slutad; och beslöt Kammaren, att de båda första punkterna i utlåtandet skulle gemensamt föredragas och behandlas.

Utskottet hade i dessa punkter utlåtit sig öfver trenne till detsamma öfverlemnade motioner, åsyftande mer eller mindre genomgripande förändringar i gällande bestämmelser om den kommunala rösträtten på landet och huru det s. k. röstvärdet borde beräknas, nemligen:

dels Herrar Anders Perssons och Isaac Asklöfs motioner, uti hvilka, i stället för nuvarande röstberäknings sätt, föreslagits antagandet af särskilda graderade röstskalor;

*Om kommunala
rösträtten på
landet.
(Forts.)*

Om kommunala
rösträtten på
landet.
(Forts.)

och dels Herr Hübinettes motion om sådan ändring af 11 § i Kongl. förordningen om kommunalstyrelse på landet, att samma paragraf finde följande lydelse:

“Röstvärdet skall beräknas efter det en hvar åsatta fyrktal; dock må ingen utöfva rösträtt för större antal röster än som svarar emot en tretiondedel af kommunens hela röstetal efter röstlängden.“

Och var i anledning af dessa motioner af Utskottet hemställt:

i 1:sta punkten:

att hvad Herrar Anders Persson och Asklöf föreslagit icke måtte af Riksdagen bifallas;

samt *i 2:dra punkten:* med föranledande af Herr Hübinettes motion:

att Riksdagen ville för sin del besluta, att 11 paragraf af Kongl. förordningen om kommunalstyrelse på landet, sådan denna paragraf blifvit ändrad genom Kongl. kungörelsen den 8 September 1868, skall erhålla följande förändrade lydelse:

“Röstvärdet skall beräknas efter det en hvar röstegande åsatta fyrktal. Dock må ej någon utöfva rösträtt för större antal röster, än som svarar mot en tiondedel af kommunens hela röstetal efter röstlängden, eller i något fall för högre röstetal, än det, som motsvarar bevilning för tio tusen riksdalers inkomst af kapital eller arbete.“

Inom Utskottet hade, i afseende på ifrågavarande 2:ne punkter, reservationer afgifvits

af Herr von Gegerfelt: mot 2:dra punkten, så vidt derigenom den kommunala rösträttens begränsning genom ett absolut maximum blifvit förordad;

af Grefve J. O. Mörner och Friherre Wrede, som icke ansett någon förändring i den kommunala rösträtten nödig;

af Herr Ribbing: mot motiveringen i så väl 1:sta som 2:dra punkten;

af Grefve Horn, som föreslagit följande lydelse af 11 paragrafen uti gällande kommunalstadga för landet:

“Röstvärdet skall beräknas efter det en hvar röstegande åsatta fyrktal; dock må ej någon kunna vid kommunalstämma utöfva rösträtt för större antal röster, än som svarar mot hälften af återstående röstetalet inom kommunen.

Skulle ändock i detta fall hända, att annan röstegande komme att innehafva högre röstetal än den, för hvilken röstberäkningen

blifvit sålunda nedsatt, vare den förra icke berättigad att utöfva rösträtt för större antal röster än den senare.

Vid en sådan delning af röstetalet må bråktal af röst icke beräknas;“

*Om kommunala
rösträtten på
landet.
(Forts.)*

af Herr Nils Petersson: mot en del af motiveringen i 1:sta punkten; samt

af Herr Anders Persson, hvilken, enär den röstskala, han i sin motion framlagt, inom Utskottet ansetts alltför starkt fallande derigenom att endast en röst skulle beräknas för hvarje 100:de fyrk utöfver 1,000 fyrkar, biträdt och såsom sin reservation upptagit ett annat inom Utskottet framställt förslag, enligt hvilket en i nyss berörda afseende något modifierad röstskala skulle varda fastställd.

Sedan, i följd af Kammarens ofvan omförmälda beslut att i ett sammanhang behandla 1:sta och 2:dra punkterna, uppläsning skett af Utskottets i dessa punkter gjorda hemställanden, afgåfvos nu deröfver yttranden af:

Herr Anders Persson: Då det förslag till lag angående begränsning af den kommunala rösträtten på landet, som Utskottet i andra punkten af detta betänkande framlagt, icke varit för mig tillfredsställande, så har jag icke kunnat instämma i det slut, hvartill majoriteten af Utskottet kommit, utan mot detsamma afgifvit min reservation.

Utskottet har erkänt, att den nuvarande kommunala rösträtten är obillig, och visat detta genom siffror, tagna ur Statistiska centralbyråns berättelse rörande rösträtten. Utskottet säger vidare: "Obilligheten i allmänhet här af (af den nuvarande obegränsade rösträtten) synes Utskottet uppenbar, likasom det äfven förefaller Utskottet naturligt, att under sådana förhållanden ett af kommunalinstitutionens viktigaste syften — väckandet och underhållet af intresse för kommunens gemensamma angelägenheter — måste i väsendtlig mån förfelas." Vid sådant förhållande anser Utskottet, att möjligheten till orättvisa och billigt missnöje med de nu gällande röstbestämmelserna bör förekommas "genom en klok och billig begränsning af rösträtten uppåt."

Men, huru skulle då förhållandet komma att gestalta sig, om Utskottets förslag i andra punkten rörande rösträttens begränsning blefve lag? Ville man till svar härå anlita siffrorna i statistiska byråns nyssnämnda berättelse, så skulle man komma till det resultat, att förslaget alldeles icke tillfredsställer det så allmänt öfverklagade behofvet; men jag skall icke besvara Kammarren med dessa siffror, utan endast hålla mig till dem, Utskottet sjelft framlagt. I slutet af utlåtandet, sidan 7, säger nemligen Utskottet, att, i fall dess förslag blefve lag, så skulle t. ex. i Nora landsförsamling 496 personer få behålla sitt nuvarande sammanlagda röstetal med 14,790 röster, och 87 personer få sitt nuva-

Om kommunala
rösträtten på
landet.
(Forts.)

rande sammanlagda röstetal 42,450 röster nedsatt till 32,450. Ett förslag, som möjliggör att ungefär fyratio röstberättigade medlemmar i en kommun skulle kunna öfverrösta de öfriga 496 röstegande medlemmarne i kommunen, torde dock ej kunna anses tillfredsställande; jag för min del kan åtminstone icke anse det sådant. En enda person skulle sålunda kunna öfverrösta tretton andra; men något sådant kan väl icke gerna vara med billigheten öfverensstämmande. Och ett liknande förhållande skulle, såsom Utskottet strax härefter säger, jemväl inträda i en annan kommun, Öster-Åkers; 12 å 13 personer skulle der komma att öfverrösta alla de öfriga 127 röstegande.

Men, säger Utskottet, det går icke an att vidtaga några synnerligen stora förändringar i den nuvarande rösträtten, ty man skulle derigenom förändra grunden för Kamrarnes sammansättning. Rörande Utskottets resonnement härom kunde det vara ofantligt mycket att säga; men jag inskränker mig till den erinran, att denna grund nog ändå torde vara tillräckligt betryggad genom det högre röstvärde och de högre inkomster, som erfordras för inträde i Första Kammaren gent emot det maximum, som är bestämdt för valbarhet till den Andra.

Utskottet säger vidare, att Första Kammaren bör representera det konservativa elementet inom Riksdagen; men hvarifrån Utskottet hemtat detta argument, vet jag sannerligen icke, åtminstone har jag aldrig funnit någon bestämmelse derom i vår Riksdagsordning. Valrätten till Första Kammaren är, som bekant, indirekte utsträckt vida längre än valrätten till den Andra. Det skulle således möjligen kunna sättas i fråga, huruvida icke Första Kammaren skulle kunna anses, mera än den Andra, representera det demokratiska elementet, alldenstund rättigheten att delta i valen till Första Kammaren är, fastän medelbarligen, utsträckt långt längre än till det streck, som blifvit satt för valrätt till Andra Kammaren.

Men, säger Utskottet, om man afviker från den nu gällande grundsatsen, så kommer man in på godtycklighetens område, och Utskottet föredrager en enda godtycklighet framför många sådana. Riktigheten af denna åsigt medgifver jag gerna; men huru förhåller det sig väl med den saken, enligt den nu gällande lagen? Måne det väl kan benämnas för någonting annat än godtycke att, såsom nu är förhållandet, åtminstone i de 54 kommuner, der en enda person kan öfverrösta alla andra kommunens röstegande, och sålunda ensam utöfva hela kommunens beskattningsrätt? Jag åtminstone kan icke finna något annat eller mera passande namn för ett sådant förhållande än godtycke.

Utskottet har, som nämndt, icke haft smak för den röstskala jag föreslagit. Då så varit förhållandet, och då jag på grund deraf förmodar, att förslaget ej heller af denna Kammare skall befinnas smakligt, antager jag, att Kammaren möjligen kommer att bifalla Utskottets hemställan.

För min del skulle jag icke hafva så mycket deremot, ty det vore åtminstone i några fall en förbättring emot nuvarande. Men

hvad jag särskildt vill fästa Kammarens uppmärksamhet uppå är, att, då Utskottet i sin motivering säger, att skattebidraget till kommunen skall i regeln vara det som utgör grunden för rösträtt i kommunens angelägenheter, det icke kan vara riktigt att, när en kommunalmedlems skattebidrag öfverstiger huru mycket som helst 1,000 fyrkar, beröfva honom all rösträtt för det öfverskjutande mångdubbla bidraget. Det finnes kommuner, inom hvilka en röstberättigads sammanlagda fyrkant uppgår till 60,000.

*Om kommunala
rösträtten på
landet.
(Forts.)*

Att nu, såsom Utskottet gjort, sätta en sådan person i icke bättre kategori än den som icke betalar för högre fyrktal än 1,000, då skattebidraget ansetts i regel böra vara grunden för rösträtten, anser jag icke vara billigt. Vid sådant förhållande kan jag icke finna annat, än att Utskottets förslag innehåller nästan lika obilliga och orättvisa bestämmelser, som nu gällande stadgande i detta fall.

Då emellertid redan en stor del af förmiddagens sammanträde åtgått för behandling af en annan fråga, vill jag ej längre uppehålla Kammarens tid, utan endast yrka återremiss af första punkten, i syfte att få rösträtten begränsad af en graderad röstskala.

Herr Hübinette: Då Utskottet i andra punkten af detta betänkande till en del gått till mötes den önskan jag i min motion uttalat, så vill jag, ehuru jag tror att det allmänna bästa skulle hafva blifvit bättre tillgodosedt genom antagandet af mitt förslag oförändradt, för närvarande ej motsätta mig hvad Utskottet hemställt. Deremot tror jag det ej vara skäl att, såsom Herr Anders Persson påyrkat, återremittera de föredragna begge punkterna, ty deraf blefve troligen följden endast den, att Utskottet komme igen med ett ännu strängare förslag i afseende å andra punkten, än det som nu föreligger.

Jag yrkar derföre bifall till Utskottets förslag i andra punkten.

Herr Boman: Såväl motionärernas som Utskottets förslag gå naturligtvis derpå ut att söka minska den öfvervigt, förmögenheten vid kommunala besluts fattande för närvarande har öfver personligheten. Hvilketdera af dessa båda alternativ man väljer, kan det afsedda målet till en viss grad och inom vissa gränser vinnas, men, mine Herrar, godtycket ligger dock alltid till grund för dem båda, och båda kunna gifva anledning till fullkomliga orimligheter.

Då man vill upphäfva eller förändra det förhållande, som nu eger rum, att en person eller ett fåtal kan öfverrösta flertalet på den grund, att den eller de förre besitta större förmögenhet än flertalet tillsammans, bör man noga akta sig för att inkomma på den motsatta ytterligheten, att ett fåtal personer, hvilka hafva mindre förmögenhet, kunna öfverrösta flertalet, som tillsammans eger större förmögenhet. Billigheten fordrar, att majoritet skall finnas, antingen det nu är i afseende på person eller förmögenhet; men efter hvilkendera som helst af desse principer kan grupperingen af rösterna ställa sig på ett sådant sätt, som jag nyss

Om kommunala
röststrätten på
landet.
(Forts.)

påpekat. Jag skall genom ett enkelt exempel visa eder, mine Herrar, huru förhållandena kunna gestalta sig.

Vi skola då tänka oss, att vid fattande af beslut i en kommunalstämma deltog 27 personer, och derjemte antaga, att ingen af dem har lägre taxeringsvärde på sin jord än 1,000 kronor, så att en hvar af dem är valbar till Andra Kammaren och således eger en röst, som bör tillerkännas någon vikt. Dessa 27 personers röster kunna då vid afgörandet af en föreliggande fråga gruppera sig på sätt jag här vill nämna. En person med 10,000 kronors taxeringsvärde på sin jordbruksfastighet framställer då ett yrkande. Med honom förenar sig en person, med 100,000 kronors taxeringsvärde på sin jord, och ytterligare 15 personer, hvardera med jord, som är uppskattad till 1,000 kronor, eller tillsammans 15,000 kronor. För en motsatt åsigt uppträder en ledamot i stämman, som, i likhet med den här först nämnde personen, eger jordbruksfastighet med 10,000 kronors taxeringsvärde, och med honom förena sig 9 personer, som hvardera hafva 9,000 kronors taxeringsvärde på sin jord. Huru gestaltar sig då saken? Jo, den förste personen jag nämnde skulle, enligt den graderade röstskala Herr Anders Persson föreslagit, ega 20 röster, den andra, med 100,000 kronors taxeringsvärde på sin jord, 78 röster, och de 15, som hvardera egde jordbruksfastighet, taxerad till 1,000 kronor, tillsammans 90 röster; hvadan således å denna sidan skulle befinna sig 17 personer, representerande jord, värderad tillhoppa till 125,000 kronor, med tillsammans 188 röster. För den motsatta åsigten hafva vi likaledes en person, med till 10,000 kronor uppskattad jord, hvilken skulle hafva 20 röster, och vidare 9 personer, hvardera med jord skattad till 9,000 kronor, och tillsammans 171 röster. På denna sidan stå således 10 personer, hvilka tillsammans ega jordbruksfastighet för 91,000 kronors taxeringsvärde, med tillhoppa 191 röster. Följaktligen skulle sistnämnde 10 personer, med ett taxeringsvärde på sin jord af tillsammans 91,000 kronor, komma att öfverrösta förstnämnde 17 personer, oaktadt dessa ega jord, värderad till 125,000 kronor. Men att sålunda den del af stämmans ledamöter, som är underlägsen både till personer och förmögenhet, skall vid ett beslutsfattande utgöra pluraliteten, är en orimlighet, som icke bör vinna stöd af lagen. Man skall måhända säga, att detta exempel är gripet ur luften och icke eger motsvarighet i verkligheten. Jag skall då i stället hänvisa Herrarne till det exempel, som, hemtadt ur de statistiska tabellerna, Utskottet sjelft använt, beträffande röstförhållandena inom Nora landsförsamling. Der finnas, såsom Herrarne se, 583 röstberättigade innevånare upptagne. Om vi antaga, att de allesammans äro närvarande vid stämman och vid en frågas afgörande gruppera sig sålunda, att å ena sidan ställa sig dels de 86, som hafva fyrktal från 1 till 5, dels de 89, som hafva 6 till 10 fyrkar, dels de 107, som äro åsatte 11 till 25 fyrkar, dels de 65, som hafva 26 till 50 fyrkar, dels de 9, som äro taxerade från 501 till 1,000 fyrkar, och dels de 10, som hafva öfver 1,000 fyrkar, eller tillsammans 366 personer med ett sammanlagdt fyrk-

tal af 32,116, hvilka skulle hafva, enligt Herr Anders Perssons motion, 5,411 röster och, enligt hans reservation, 5,831 röster; — och å andra sidan dels de 50 personer, som hafva 26 till 50 fyrkar, dels de 99, som hafva 51 till 100 fyrkar, dels de 49, som fått sig åsatta 101 till 250 fyrkar, och dels de 19, som hafva 251 till 500 fyrkar, eller tillsammans 217 personer, med ett sammanlagdt fyrktal af 25,124, och 5,985 röster — så skulle dessa 217 personer, som representera egendom, hvarå åsatts fyrktal till 25,124 fyrkar, öfverrösta förenämnde 366 personer med ett sammanlagdt fyrktal af 32,116. Det blir en orimlighet, som det väl icke kan vara skäl att understödja. Detta, mine Herrar, är icke något enstaka fall, som skulle följa ensamt af Herr Anders Perssons skala, utan det gäller för hvilken graderad röstskala som helst. Med en sådan skala, skall man alltid kunna göra sådana kombinationer, att ett flertal personer, som representera en öfverlägsen förmögenhet, skola kunna öfverröstas af ett fåtal personer, representerande en underlägsen förmögenhet. Flera exempel kunna anföras, men jag anser för min del, att dessa båda äro tillräckligt talande att utgöra dödsdom öfver hvarje graderad röstskala.

*Om kommunala
rösträtten på
landet.
(Forts.)*

Se vi vidare, huru förhållandet ställer sig med ett röstmaximum, absolut eller relativt, skola vi finna, att inom vissa gränser den orimlighet, som här ofvan blifvit framställd, icke kan uppstå. Fördelningen är nemligen inom maximigränsen oförändradt likamed nu gällande lag, hvadan det ovilkorligen fordras öfvervigt i egendom för öfvervigt i röstetal. Går man deremot *utom* gränsen för röstmaximum, så kan det visserligen ibland hända, att grupperingen af rösterna blifver sådan, att öfvervigt i antalet personer kan öfverrösta ett underlägset antal, oaktadt detta fåtal besitter större egendom; och likaledes att ett fåtal personer kan, då det besitter öfvervägande egendom, öfverrösta ett flertal, som besitter mindre egendom; men grupperingen kan mycket väl ställa sig så, att samma orimlighet, som förut nämndes, skulle äfven här kunna uppkomma, eller att ett fåtal personer med mindre egendom skulle öfverrösta ett flertal med större förmögenhet.

Jag vill icke vidare trötta Kammarern med några siffror; de stå emellertid till deras tjänst, som möjligen önska taga del af dem. Emellertid anser jag hvad jag nu haft äran framställa vara tillräckligt för att motivera ett yrkande på bifall till Utskottets förslag i första punkten och afslag å den andra. Jag gör detta så mycket hellre, som jag tror och till och med är förvissad om, att man kan komma till ett annat ordnande af den kommunala rösträtten, hvarigenom de lägre beskattade skola erhålla en lämplig motvigt mot de högre beskattade, utan att man behöfver komma till sådana orimligheter, som dem jag här påpekat.

Herr Ehrenborg: Såsom några af Kammarerns ledamöter torde påminna sig, var jag för fem år sedan motionär i detta ämne. Jag föreslog då en fördelning af de kommunala ärendena på två olika röstgrunder och derjemte aflåtandet af en underdånig skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran, bland annat, att Kongl. Maj:t ville låta utbryta den politiska sidan af rösträtten, emedan

Om kommunala rösträtten på landet.
(Forts.)

den lägger hinder i vägen för en högst behöflig inskränkning i afseende å rösträtt i kommunens hushållsangelägenheter. Jag har icke sedermera vågat återkomma med förslag om en sådan fördelning af den kommunala rösträtten af skäl, som jag strax skall hafva äran närmare vidröra. Deremot har mig nu erfarits den lyckan, att Utskottet fäst afseende å ena delen af hvad jag förut föreslagit, nemligen i afsende å relativt och absolut röstmaximum. Jag ber därför att, till försvar för Utskottets tillstyrkande i andra punkten, få yttra några ord.

Jag tror, att det vore särdeles önskligt, om i en fråga, der det är synnerligen svårt att vinna något, vi, som verkligen vilja en inskränkning, icke skilde oss alltför mycket i afseende på sättet, *huru* förändringen skall vinnas. Så är dock beklagligen icke nu förhållandet. Vi stå här gent emot hvarandra, sedan Herrar Anders Persson och Asklöf återupptagit det gamla förslaget om en graderad skala såsom grund för rösträtten. Det finnes egentligen icke mer än två grunder för rösträtt, åt hvilka i principiellt hänseende kan tillerkännas bestämd giltighet. Den ena af dessa grunder är den lika rösträtten efter personlighetsprincipen, inskränkt, hvad kommunalrösträtt angår, till dem hvilka till kommunen erlægga skatt, och den andra är rösträtt efter skattebidrag. Frågan om den lika rösträtten föreligger icke nu, och jag behöfver således icke mycket uppehålla mig vid den. Anmärka vill jag dock, att om ock det skäl skulle i sin allmänhet låta säga sig, som för sådan rösträtts införande i beskattningsfrågor vanligtvis anförts, nemligen att alla skatta lika då de skatta efter förmögenhet, så tål dock en sådan sats betydlig modifiering efter våra bevillningsförhållanden, enär bidragen utgå för fastigheten utan afdrag för dess skuld, och icke heller någon jemförlighet eger rum mellan å ena sidan de bidrag, som utgå från sålunda skuldsatt fastighet, och å andra sidan dem, som utgå från inkomst af arbete, der arbetskraften icke kan skuldsättas eller pantsättas.

Då man nu icke vågat yrka detta och icke heller i våra förhållanden öfvervägande skäl dertill finnas, så har man försökt att än fördela ärendena på olika röstgrunder och än förmedla den ena röstgrunden med den andra.

Delningen af ärendena har på 60-talet föreslagits i ofta återkommande motioner om att vid val den lika rösträtten skulle medgifvas, men i allt öfrigt rösträtten efter bidrag bibehållas.

Andtligen 1869, då dessa motioner upphörde, insåg man den uppenbara bristen på följdriktighet, som förefans deri, då nemligen skattegrundens inflytande eller icke-inflytande på besluten berodde derpå, huruvida kommunen hade eller icke hade öfverlåtit sin beslutande rätt åt fullmäktige. Detta var således alldeles uppenbart oriktigt, och motion derom har sedermera icke återkommit. Deremot försökte jag år 1870 att fullfölja den ofvan antydda delningen af de egentligen kommunala ärendena i alla dess konsekvenser, men råkade dervid på sådana följder, att jag nödsakades angripa hela stadsfullmäktigeinstitutionen och återbegära de kommunala anslagsbesluten till deras ursprungliga behandlingsform. d. v. s. till primärförsamlingen. Detta, som väckte

allmänt mostånd, var hufvudsakligen anledningen, hvarför jag icke vågade fullfölja denna delning.

Dernäst förekommer den graderade röstskalan, som nu föreligger uti Herr Anders Perssons reservation. Den innehåller icke någon delning af ärendena efter röstgrunden, utan skall utgöra en förmedling af de olika röstgrunderna. Jag får säga, hvad Herrarne väl icke kunna bestrida, att denna förmedling dock knappast är någon förmedling, utan snarare ett fullkomligt frångående från såväl den ena som den andra röstgrunden. Om vi nemligen se på Herr Anders Perssons motion, så finna vi, att den lika röstgrunden icke förefinnes för andra än dem, som stå gemensamt inom samma latituder, och dessa ytterst små. Likaså är skattegrunden nästan aldeles frångången. Den finnes endast inom de 10 första fyrkarne, hvilka vanligen aldrig representeras, ty deras innehafvare deltaga vanligen icke i ärendena. När man kommer uppåt i de högre fyrktalen, då är skattegrunden aldeles frångången. och detta ända derhän, att den är reducerad med öfver 90 procent. Så olika blir förhållandet inom det högre och lägre fyrktalet. Herr Anders Persson har nyss förnekat, att den graderade röstskalan skulle leda till mera godtycke än den nuvarande röstgrunden. Men godtycklighet genomgår dock denna skala till den grad, att man nära på kan säga godtycket der vara en princip. Vid hvarje "streck" är det ett godtycke i fråga om, hvilka skola stå öfver eller under detsamma, och sjelfva strecket är ett godtycke, och skalan en serie af en mängd godtyckligheter. Jag trodde verkligen, att detta var erkänt, ty det är förut mångfaldiga gånger bevisadt, och från år 1869, då sista motionen om graderad skala för landet väcktes — jag inräknar icke en, som rörde stadskommunen — har den aldrig mera kommit upp, hvarföre jag verkligen ansåg den vara en öfvervunnen ståndpunkt, tills den nu åter kommit fram, och jag har då eftersökt, om de statistiska uppgifter, som föreligga, kunnat härtill gifva anledning, men har icke funnit någon sådan.

Är det nu så, att jag häri har rätt och att man sålunda bör frångå denna skala, så finnes ingen annan utväg än att vidhålla skattegrunden, men inskränka den så, att den icke gifver anledning till, jag vill icke blott säga den orimligheten, att en enda person kan ega absolut röstöfvervigt i en kommun, utan äfven dertill, att några få med ett stort röstetal skola kunna i sitt industriela intresse, såsom ofta nog är fallet, öfverrösta den stora mängden — att, säger jag, undanrödja denna obillighet genom en rimlig begränsning. Här är i afseende på godtycklighet ett mycket olika förhållande mot i Herr Anders Perssons förslag, och derpå ber jag få fästa uppmärksamheten. Då i den graderade skalan godtyckligheten går hela vägen uppåt, trappsteg för trappsteg, så finnes här endast ett godtycke, detta enda erkänner jag gerna, och det är ett relativt röstmaximum af $\frac{1}{10}$ af kommunens hela röstetal. Såsom försvar för detta godtycke äro prof tagna ur de statistiska berättelser, som föreligga, och dels med anledning af dessa dels derfor, att detta maximum flera gånger af Utskottet tillstyrkts och af Kammaren bifallits, hafva vi stannat vid $\frac{1}{10}$.

Om kommunala rösträtten på landet.
(Forts.)

Om kommunala
röststratten på
landet.
(Forts.)

Men i motsats mot föregående Lag-Utskott hafva vi nu derjemte tillstyrkt ett absolut maximum, och detta absoluta maximum är 1,000 fyrkar efter nuvarande bevilningsförhållanden. Häruti ligger icke något godtycke, enär det kan bevisas, att detta absoluta röstmaximum står i verkligt samband med $\frac{1}{10}$ såsom relativt maximum. För att ådagalägga detta — jag tvingas att nedlägga denna bevisning till Kammarens protokoll för att, om icke beslut fattas vid denna riksdag, det må finnas någonstades en utredning om detta absoluta maximum i förhållande till det relativa — så vill jag fästa uppmärksamheten derå, att detta absoluta maximum af 1,000 fyrkar, som motsvarar en inkomst af 10,000 kronor, betingas af en uträkning af hvad som utgör hvarje landskommuns inom riket medelfyrktal och huru många kommuner som hafva högre, och huru många som hafva lägre fyrktal än medeltalet. Här finnes nemligen öfver detta förhållande en tabell, hvilken genomgår alla 24 länen. Om det nu så vore — när jag vill söka det absoluta röstmaximum — att antalet af de kommuner, som hafva ett större fyrktal än kommunernas medelfyrktal, vore ungefär lika stort som de, hvilka hafva ett mindre fyrktal än medeltalet, då skulle jag anse det riktigt att sätta det absoluta maximum så, att det sammanfölle med det relativa inom den kommun som just innehölle medelfyrktalet. Medelfyrktalet för rikets alla kommuner är 6,283. Det är en qvot, som uppkommer, då hela rikets fyrktal, utgörande 14 å 15 millioner, divideras med antalet af rikets 2,353 landskommuner. Då uppkommer denna qvot af 6,283.

Jag sade nyss, att, om lika många kommuner stode öfver som under detta medeltal, det absoluta maximum borde väljas så, att det samma fölle med det relativa i en kommun med 6,283 fyrkar. Nu är $\frac{1}{10}$ af 6,283 ungefär 628, och det absoluta maximum skulle sålunda blifva just denna summa. Det absoluta maximum verkade då i allmänhet med samma kraft och i samma proportion uppåt i de större kommunerna som det relativa nedåt i de mindre. Men nu är icke förhållandet sådant, utan det, att blott omkring $\frac{1}{3}$ af rikets landskommuner, eller 783, stå i fyrktal öfver medelfyrktalet, men $\frac{2}{3}$, eller 1,570, under detsamma. Detta bevisar naturligtvis, att *stigandet* i fyrktal hos de röstegande är starkare uppåt i de större kommunerna än *fällandet* är nedåt i de mindre kommunerna, och derföre, på det att det absoluta maximum icke skall verka mera kraftigt uppåt än det relativa nedåt, så bör detta absoluta maximum göras mindre inskränkt, d. v. s. högre.

Huru mycket högre skall jag då ställa detta maximum än det bort vara, om antalet kommuner öfver och under medelfyrktalet varit lika och jag velat haft det absoluta att med det relativa sammanfalla i medelkommunen? Jo, lika många procent högre som de procent, hvarmed antalet af dessa kommuner, som stå öfver medelfyrktalet, understiga halfva antalet af rikets landskommuner. Rikets landskommuner äro 2,353; hälften deraf är 1,176; skillnaden emellan 783 och nyssnämnda summa är ungefär jemnt 50 procent.

Således finna Herrarne af detta öfverslag, hvars riktighet jag tror icke kunna jäfvas, att det absoluta maximum bör blifva proportionsvis 50 procent högre än det relativa. När man då ökar

maximitalet från 628, som utgör $\frac{1}{10}$ af medelfyrktalet, med 50 procent, så kommer man till ungefärligen 1,000 fyrk, hvilket är det tal Utskottet efter nuvarande bevilning föreslagit såsom absolut maximum. Jag tror mig härigenom hafva visat, att det af Utskottet uppställda absoluta maximum för röstantalet icke är gydytyckligt, utan att det hvilar på rationel grund och ställer sig i rätt förhållande till det af Utskottet föreslagna relativa maximum, och på köpet hafva vi genom antagande af detta absoluta maximum vunnit den fördelen, att röstmaximum på landet och i städerna sammanfalla med hvarandra. Den förut åberopade tabellen utvisar att de större och färre kommunerna företrädesvis finnas inom de 8 län, der skogsbruk, bergsbruk och större industri är öfvervägande, men deremot de mindre och talrikare kommunerna utgöra flertalet inom de 16 öfriga länen. För beredande af någon framtida nytta anser jag mig böra i protokollet nedlägga sagda tabell, så lydande:

Om kommunala
röststrätten på
landet.
(Forts.)

Inom Län:	Antal landskommuner som hafva ett fyrktal öfverstigande eller understigande 6,283 fyrkar, som är landtkommunernas inom riket medelfyrktal.		Summa antal landskommuner.	Kommunerna i de två första kolumnerna utgöra procent af hela kommun-antalet:	
	Öfverstigande:	Understigande:		1:sta kolumnen:	2:dra kolumnen:
Örebro	43	14	57	75,44	24,56
St. Kopparbergs	32	13	45	71,11	28,89
Vesterbottens	9	4	13	69,23	30,77
Vermlands	52	34	86	60,47	39,53
Gefleborgs	28	19	47	59,57	40,43
Norrbottnens	7	5	12	58,33	41,67
Blekinge	18	15	33	54,55	45,45
Vesternorrlands	33	30	63	52,38	47,62
Vestmanlands	31	37	68	45,59	54,41
Östergötlands	67	81	148	45,27	54,73
Stockholms	50	61	111	45,04	54,96
Malmöhus	101	139	240	42,08	57,92
Södermanlands	37	55	92	40,22	59,78
Kalmar	40	60	100	40,00	60,00
Göteborgs	32	52	84	38,10	61,90
Kristianstads	48	96	144	33,33	66,67
Upsala	24	61	85	28,23	71,77
Kronobergs	20	65	85	23,53	76,47
Hallands	20	66	86	23,26	76,74
Jönköpings	24	102	126	19,04	80,96
Elfsborgs	29	191	220	13,18	86,82
Skaraborgs	29	230	259	11,20	88,80
Jemtlands	6	50	56	10,71	89,29
Gotlands	3	90	93	3,23	96,77
Summa	783	1,570	2,353	33,28	66,72

Om kommunala
röstströmmen på
landet.
(Forts.)

Slutligen i fråga om verkan, så finna Herrarne af statistiken lätt, huru det relativa maximum verkar. Hvad åter beträffar det absoluta, finna Herrarne jemväl lätt, huru mycket af det högre röstetalet borttages. Detta inskränkes visserligen icke i så hög grad som om Herr Anders Perssons förslag om graderad skala skulle antagas. Men jag ber att särskildt få påvisa en oegentlighet i slutet af sidan 7 och början af sidan 8 af Utskottets betänkande. Den undföll mig vid justeringen af betänkandet, men jag vill nu fästa uppmärksamheten derpå. Det af Utskottet der framställda exemplet från Nora landsförsamling och Öster Åkers församling är nemligen så uppställt, att man deraf kan tro, att reduktionen blir vida ringare än den i sjelfva verket är. Utskottet har nemligen klassificerat dem, som inom hvarje kommun egde fyrkar, i två delar, de mera makttegande och de mindre makttegande, alltefter som de egde under eller öfver 100 fyrkar. Detta har sin anledning deri, att talet 100 fyrkar just spelar en framstående roll i Herr Anders Perssons motion; men denna siffra är icke den rätta, utan det tal, som utgör gränsen i detta afseende, är det medeltal af fyrkar, som inom kommunen belöper sig på hvarje röstegande genom dividerandet af kommunens fyrktal med antalet röstegande. De, som stå öfver detta medeltal, äro de verkligen mera makttegande; de andra äro de mindre. Nu förhåller det sig så, att i både Nora landsförsamling och Öster Åkers församling medeltalet är vida högre än 100 fyrkar på hvarje röstegande, i den förra öfver 120 och i den senare öfver 160 fyrkar. Naturligtvis hade, om exemplet tagits derifrån, antalet fyrkar, som låg ofvanför den bestämda gränsen, blifvit vida mindre och reduktionen proportionsvis till det reducerade vida större. Detta kunna Herrarne lätt kontrollera.

Såsom Herrarne höra, talar jag till venstra sidan, och icke till den högra; jag talar nemligen icke till den del af Kammaren, som icke anser någon inskränkning behöflig, ty dessa torde inom denna Kammare utgöra en gifven minoritet. Det har kostat icke så litet att åstadkomma det förslag, som nu är för Kammaren framlagdt, och jag tror icke att vi böra slita sönder frågan genom att fara fram och åter från den ena formen för dess lösning till den andra.

Hvad beträffar det af en talare framställda förslaget om frågans återremitterande till Utskottet, så får jag säga, att jag icke anser detsamma önskvärdt. Jag vet icke, huru saken står i Första Kammaren; är den icke afgjord der, så är det önskvärdt att Andra Kammaren måtte fatta ett bestämdt beslut, som kan hafva någon utsigt till framgång i Medkammaren. Skulle frågan om det absoluta röstmaximum, såsom varande något nytt, af Första Kammaren blifva afslagen, kan, enligt min tanke, om Lag-Utskottets förslag i andra punkten af Andra Kammaren oförändradt antages, en sammanjemkning dock blifva möjlig. Afslår åter Första Kammaren allt, så är det visserligen bedröfligt, men vi skola derfor icke förlora jemnvigten utan ändock besluta hvad som i och för sig finnes lämpligast

lämpligast och utförbarast. I framtiden kan väl den nu af mig förordade förändringen komma att antagas, om den också icke nu godkännes.

Jag yrkar, att Kammaren måtte bifalla båda de nu föredragna punkterna af detta betänkande.

Herr Gumælius: Det kan må hända synas underligt, att en riksdagsman från en stad tager till ordet i denna fråga, som ju egentligen och nästan uteslutande berör landtkommunerna och i hvilken samtliga motionärerne äro från landsbygden, men om en riksdagsman från stad kunnat anse sig oförhindrad att uppträda med yrkande om förkastande af jemkningsförslaget, så bör det äfven vara en riksdagsman från stad medgifvet att uppträda med yrkande om bifall till hvad Lag-Utskottet föreslagit, för att sålunda åtminstone vinna någon rättelse i fråga om kommunal rösträtt. För min del vill jag emellertid icke, äfven om Första Kammaren skulle förkasta detta förslag, hvartill jag hoppas att Andra Kammaren må lemna sitt bifall, att detta skall i protokollet stå utan en invändning från min sida, enär jag anser, att det hade varit riktigare, om Utskottet tillstyrkt den graderade röstskalan. Hon innehåller — säger man — en mängd orättvisor, och detta hafva äfven talare upprepat, som före mig haft ordet; men innehålla då icke ur sådan synpunkt det absoluta och det relativa maximum äfven orättvisor? Skulle man icke, med reservation mot sådant användande af "det absoluta", kunna säga, att det ligger en absolut orättvisa i en absolut skala och graderad orättvisa i graderad skala. Det må nu vara många små orättvisor i den graderade skalan, men jag tror likväl icke, att de uppväga de stora orättvisor, som finnas i den absoluta.

Den ärade talaren från Malmö sökte knipa Kammaren med räknekonststycken, och mot dessa har af en annan medlem af Kammaren satts andra konststycken i räkneväg. Jag kan icke nu kontrollera dem och om jag äfven vore i tillfälle dertill, skulle jag icke vilja göra det. Den ärade malmörepresentanten har emellertid icke bestridt hvad Utskottet yttrat, att under nu varande förhållanden "ett af kommunalinstitutionens viktigaste syften — väckandet och underhållandet af intresse för kommunens gemensamma angelägenheter — måste i väsendtlig mån förfelas"; han har icke bestridt, säger jag, att nu gällande bestämmelser "innebära en möjlighet till orättvisa och billigt missnöje". Men med allt detta har han dock räknat sig till vissa besynnerliga förhållanden och sagt, att han icke vill godkänna något af de framställda förslagen. Han har gått mellan förslagen liksom Markolfus mellan träden, då denne i sitt val icke kunde påträffa det träd, hvaruti han skulle hänga; på samma sätt har den ärade representanten ogillat alla förslag, men inskränkt sig att antyda att något skulle vara bättre — hvilket, har han dock ej nämnt. Då han dervid möjligen syftar på en reservation, som blifvit afgifven af en ledamot i Första Kammaren och på hvilket förslag bifall

Om kommunala
rösträtten på
landet.
(Forts.)

der lär vara yrkadt, så ber jag att på det kraftigaste få protestera mot densamma och vill på samma gång påpeka, huru betecknande denna reservations tankegång och ordalydelse äro ej blott för den person, som afgifvit densamma, utan ock för dem som i rösträttsfrågan stå på samma ståndpunkt som han. Han tillåter sig nemligen i sin motivering säga, att, om Lag-Utskottets förslag ginge igenom, så skulle, "så snart en vigtig beskattningsfråga komme inom kommunen å bane, den större kommunintressenten vid konflikten i allmänhet få vika för pluraliteten, ty af $\frac{9}{10}$ af kommunens röster kunde lätteligen flertalet *värjvas* för en åsigt motsatt den större kommunintressentens". Detta yttrande är så mycket betänkligare, som det utgått från en person, som bör veta hvad han skrifver och hvad orden väga. Han säger vidare på nästa sida i betänkandet, att det finnes några kommuner, såsom Bollerup och ett fåtal andra, som hafva endast få röstegande medlemmar, och i hvilka kommuner man kunde tänka sig, att "en *sammanrotning* af detta fåtal lätteligen kunde ega rum mot den största intressenten; men som" — fortsätter han — "i dessa kommuner det är antagligt, att några af de mindre röstegande äro antingen såsom egendomsförvaltare eller arrendatorer i mer eller mindre mån beroende af den förre, vore det knappast tänkbart, att någon egentlig våda i dessa fall skulle uppkomma". På sådana skäl har denne representant, som inom Utskottet utförligast fört högerens talan, ansett tillständigt att yttra sig. Utskottet sjelft har hållit medelvägen. Nu såsom många gånger tillförene har det framhållit nödvändigheten af en eftergift. Beror då på, hvilkendera utvägen skall väljas, antingen att hugga af de för högt uppskjutande hufvudena, såsom Tarquinius gjorde med vallmoknopparne och Utskottet gjort med röstmyckenheten, eller att här och der plocka ut något af hvad som vore för mycket och sålunda gradera rättvisan. Utskottet har mot den åsigten kommit igen med det gamla skälet, att en ändring i röstskalan skulle verka vådligt på valen till riksdagsmän i Första Kammaren, ty det är ju så, att kommunalstämman har att välja elektorerna och dessa välja landstingsmän, hvilka i sin ordning utse riksdagsmän till Första Kammaren, och om man nu skulle göra eftergifter härutinnan genom införande af en graderad skala, så skulle vi — kan tänka — få en förskräcklig Första Kammare. Detta är nu naturligtvis endast ett svepskäl, men ändå har Utskottet uppställt det såsom motiv för afslag och utförligt utvecklat detsamma. Utskottet har emellertid glädt oss med den försäkran, att genom antagande af dess förslag vi icke skulle hafva "att befara någon anmärkningsvärd inverkan på Första Kammarens bildande". För min del hyser jag icke heller någon farhåga i detta afseende, emedan jag tror, att *alla* i frågan afgifna förslag härutinnan äro och måste vara af mycket oskyldig beskaffenhet.

Många talare hafva begärt ordet. Det är långt lidet på tiden, och vi hafva redan på förmiddagen uppehållit oss länge med en fråga af jemförelsevis ringa vigt. Jag vill därför icke längre uppehålla Kammaren med denna fråga. Då jag, för min del, skulle

önska en graderad röstskala, men vill taga hvad som kan vinnas, inskränker jag mig att hemställa om bifall till Lag-Utskottets förslag i båda punkterna.

*Om kommunala
rösträtten på
landet.
(Forts.)*

Herr Clairfelt: Jag erkänner villigt, att den kommunala rösträtten på landet för närvarande icke är så ordnad, som den borde vara, och att en orättvisa ligger uti grundvalen för beslutsfattande å kommunalstämman i detta fall. Men om man å ena sidan vill hålla på sanningen af den satsen, att personligheten bör i dylika frågor väga lika mycket som förmögenheten, så måste man å andra sidan medgifva riktigheten deraf, att den, som mest bidrager till kommunens utgifter, bör också hafva relativt öfvervägt i afseende på besluten inom kommunen. Jag tror icke, att Lag-Utskottet i dess här föreliggande utlåtande har lyckats lösa den gordiska knuten. Ty då, enligt hvad vi se af Utskottets betänkande, kommuner finnas med 55,000 fyrkar, derutaf en person eger röstetal för 20,000 fyrkar, så skulle, i händelse Utskottets hemställa godkändes och med tillämpning af ett absolut maximum, denne person ej få högre röstetal än 1,000 fyrkar och hans röst således reduceras till en ren obetydlighet. Någon hållbar jämförelse emellan stad och land tror jag icke finnas, ty i städerna har man ju, såsom vi veta, ett absolut maximum för röstetalet. I de städer, der stadsfullmäktige finnas, utöfvas rösträtten endast vid val och är således af mindre betydelse; men i de städer, som hafva mindre än 3,000 invånare och sakna stadsfullmäktige, komme i allt fall, med deras sannolikt ringa intresse för kommunala frågor, några få medlemmar, som hafva 100 röster, att diktera besluten. Jag anser, att om man vill afhjelpa en orättvisa, bör man icke begå en annan; och då denna Kammare förut stannat vid beslutet om fastställande af ett relativt maximum, samt Första Kammaren, att döma af reservanternes från denna Kammare mening, icke lärer antaga ett absolut maximum, så anser jag, att detsamma bör göras äfven här. Jag yrkar alltså bifall till Utskottets utlåtande i första punkten, och att andra punkten må få denna förändrade lydelse: *Röstvärdet skall beräknas efter det en hvar röstegande åsatta fyrktal. Dock må ej någon utöfva rösträtt för större antal röster, än som svarar mot en tiondedel af kommunens heta röstetal efter röstlängden.* Jag tror, att man härigenom kommer rättvisan närmast, och att åtminstone något vinnes i det syfte motionen afser.

Grefve Sparre: Den nu föreliggande frågan är en af dem, som ständigt återkomma, och det torde således vara skäl, att Kam-maren söker bringa den till en ändamålsenlig lösning. Vi hafva årligen talat så mycket om denna fråga, att många nya skäl nu icke kunna framläggas. Men emot Herrar Anders Perssons och Asklöfs förslag har jag den erinran, först och främst att Kam-maren vid flera föregående riksdagar har gillat den andra principen, nemligen bestämmande af ett relativt maximum, och vidare, på sätt en föregående talare redan anmärkt, att, om också der

Om kommunala
rösträtten på
landet.
(Forts.)

ligger någon godtycklighet uti ett begränsadt maximum — vare sig relativt eller absolut — innebär den graderade skalan deremot så mycken godtycklighet, att hvart enda streck deruti är godtyckligt, från början till slut.

Hvad man klagat öfver är väl egentligen det, att en eller annan person inom en kommun kan genom sitt allt för stora röstetal utöfva ett sådant tryck på kommunen, att alla de andras röster försvinna, och jag måste medgifva, att sådant i allmänhet förekommes genom bestämmande af ett maximum.

Jag har vid flera föregående riksdagar inskränkt mig till att tillstyrka ett relativt maximum, eller $\frac{1}{10}$:del af kommunens hela röstetal efter röstlängden, och jag vill tillstå, att jag äfven nu inom Utskottet röstat för en sådan begränsning. Men å andra sidan kan jag icke förneka, att det kan finnas fall, då jemväl ett absolut maximum kunde vara behöfligt, och af detta skäl har jag icke anmält någon reservation emot det beslut, som Utskottet nu tillstyrkt, helst jag vore glad, om på ett eller annat sätt en lösning af frågan kunde vinnas.

Man diskuterar just nu denna fråga i Första Kammaren, från hvilken jag nyss kommit, efter att hafva åhört diskussionen. Jag önskar innerligt att denna Kammare måtte gilla den andra principen, eller antagandet af ett begränsadt maximum. Dock hörde jag ingen der tala för det första alternativet eller en röstskala. Vilja vi derföre på något sätt bringa denna ständigt återkommande fråga till lösning, måste vi, efter min öfvertygelse, så väl för konsekvensens skull som med hänsyn till möjligheten af en öfverenskommelse med Första Kammaren, hålla på det andra alternativet. Jag inskränker mig för den skull till att yrka bifall till Utskottets afstyrkande af en graderad röstskala och till att förklara, det jag kommer att finna mig uti hvilket beslut, som Kammaren än må fatta. Jag tror, att Utskottets förslag har skäl för sig, men jag tviflar på, att vi, genom att syfta efter något mera, skola komma någon väg.

Herr Fredricson: Jag får hembära Utskottet min tacksamhet, derföre att det framkommit med detta förslag. Jag tror att, när frågan kommit till denna punkt, hafva vi, så att säga, satt kyrkan midt i byn, och om motionären än icke får sin vilja fram, hafva vi dock kommit ett stycke på väg: Med anledning häraf yrkar jag bifall till Utskottets förslag, så väl i första som i andra punkten.

Herr Lundberg: Vi veta alla, att den kommunala rösträttens brister länge varit en erkänd sanning, då den rike godsegaren eller högt aflönade tjänstmannen kan i en komunalstämma diktera hvilka beslut han behagar. Jag kan anföra tydliga exempel derpå. I Umeå socken, med en folkmängd af nära 12,000 personer och med öfver 59,000 fyrkar, finnes trenne personer, stora verksegare, som ensamme representera nära 30,000 fyrkar. Om desse äro enige, så blifva deras röster alltid afgörande för hela kom-

munen; dock anser jag mig skyldig att, till dessa Herrars heder, nämna, att de aldrig till allmogens förfång gjort sina röster gällande. Men andra tider kunna komma och andra herrar i de nuvarandes ställe, icke lika rättänkande som desse. Det är högst orättvist att lägga i händerna på några få personer en makt, som med rätta tillhör hela kommunen. Det är ju döda kapital och egendomar, som hafva makten och högsta röstvärdet; meniskan och förnuftet deremot obetydligt! Hvem kan garantera för att millionären har större förstånd och nit för allmänt bästa än en person, som icke eger mer än 1000 kronor eller ännu mindre? Dock medgifver jag gerna, att när det röstas för utgifter, då bör hvar och en rösta efter sin skatt till kommunen; men i öfrigt instämmer jag fullkomligt i motionärens, Anders Perssons förslag, som är grundadt på en obestriddlig rättvisa och hofsamhet.

*Om kommunala
rösträtten på
landet.
(Forts.)*

Herr Sven Nilsson i Efveröd: Om icke en talare yrkat afslag å Utskottets förslag, skulle jag icke besvärat Kammaren med att yttra mig i frågan. Men isynnerhet som denne talare är en stadsrepresentant, kan jag icke underlåta att bemöta honom. Det förefaller mig, som skulle, sedan städerna fått den kommunala rösträtten ordnad efter de åsigtter, som den ärade talaren förklarade sig hysa, det vara för städerna likgiltigt, om landskommunerna finge någon ändring härutinnan eller ej. Han yttrade visserligen, sedan han yrkat afslag å Utskottets förslag, att en rättelse uti bestämmelserna angående landskommunernas rösträtt kunde vinnas, men på ett annat sätt än det som Utskottet föreslagit. Men han angaf icke detta sätt, och jag för min del tror derföre, att han icke vet något annat sätt, som för honom är tillfredsställande, det vill med andra ord säga, att han icke kunnat finna något sätt alls att lösa frågan.

Det är besynnerligt, att, när stadskommunerna på det relativa området fått den kommunala rösträtten begränsad ända derhän, att ingen eger utöfva rösträtt för mera än en femtiondedel af hela röstetalet för staden, man vill bestrida landskommunerna att få denna rätt begränsad till endast en tiondedel, isynnerhet som det förslag, som föreligger, skulle göra städerna och landskommunerna likställda i det afseende, att ett absolut röstetal blefve bestämdt. Emellertid förefaller det mig, som om man icke skulle vilja erkänna den satsen, att man bör gå landskommunerna till mötes härutinnan. Det tyckes mig, som skulle man anse medlemmarne i kommunalstämman på landet i politiskt hänseende vara mera vådliga för samhället än i stadskommunerna, helst emedan man i Utskottets utlåtande framhållit den politiska sidan af saken såsom skäl, hvarföre man ej velat ingå på Herrar Asklöfs och Anders Perssons förslag. Men jag tror, att detta är en fullkomlig missuppfattning. Representationen bör med skäl kunna i detta afseende hysa lika stort förtroende till befolkningen på landsbygden som i städerna; men om några betänkligheter i detta afseende kunna uppstå, torde de, enligt erfarenhet från andra länder, vara

Om kommunala
rösträtten på
landet.
(Forts.)

att befara just från motsatta hållet, och när nu städerna fått den kommunala rösträtten begränsad på ett sätt, som nyss är nämndt. så frågas, hvarföre man icke äfven på landsbygden kan få anspråket på en mera billig och rättvis röstgrund tillgodosedt. Har man väl i städerna erfarit, att den kommunala rösträttens begränsning i något fall inverkat menligt hvarken på den politiska sidan af saken eller på något annat sätt?

Vill man lemna mig ett uppriktigt svar på denna fråga, tror jag att det skall blifva ett bestämdt nej; och då man således ej rönt något obehag eller någon fara häraf för städerna, föreställer jag mig, att ett lika röstsätt må kunna medgifvas åt landskommunerna, helst då det nu gällande sättet för rösträttens utöfvande inom kommunerna på landet är öfver hela riket öfverklagadt samt, såsom visadt blifvit, i ej mindre än 54 af landskommunerna det förhållande råder, att en enda person disponerar så stort röstetal i förhållande till öfriga röstberättigade, att han ej blott kan bestämma om valet af de personer, som skola utse landstingsmän, och i öfrigt af dem, som utgöra kommunens styrelse jemte andra val, utan äfven diktera beslut, som angå betydliga utgifter för kommunen i sin helhet. Med anledning af detta förhållande kan man framställa den frågan, om man med skäl kan säga, att Utskottets nu föreliggande förslag är godtyckligt. Ar ej tvärtom det nyss af mig påpekade förhållandet ännu mera godtyckligt?

Man har visserligen sagt, att skilnad i detta fall råder mellan städerna och landet, i det att i städerna sådant förhållande existerar endast vid valförrättningar. Detta är nog sant, men hvad blir följden häraf, om rösträtten äfven der vore obegränsad, då just de, som egde största röstetalet, vanligen blefve stadsfullmäktige och alltid vore de bestämmande vid valförrättningarne, der endast sådana personer kunna komma i fråga, hvilka hysa samma åsigtter som de väljande, hvaraf följden naturligtvis skulle blifva den, att alla beslut i kommunens angelägenheter på så sätt dikteras af den eller dem, som jemförelsevis hafva största röstetalet, ehuru de blott utgöra en eller blott ett fåtal af kommunens medlemmar, och samma förhållande kan jemväl tillämpas på kommuner för landet.

Det har derföre mycket förvånat mig finna, att den ärade representanten för Malmö icke vill gå oss till mötes i denna fråga, helst, då frågan om rösträttens inskränkning i städerna förevar, ingen röst från landsrepresentanterna höjdes deremot. Jag hoppas emellertid i det längsta, att han inom denna Kammarare skall blifva ensam om sin mening, helst sedan visadt är. Huru stor godtyckligheten i detta fall är i kommunalstämmorna på landet.

Jag var ej närvarande i Utskottet, då föreliggande utlåtande der justerades, ehuru jag varit med om sjelfva beslutet. Hade jag närvarit vid justeringen, skulle jag emellertid reserverat mig mot Utskottets motivering för sitt beslut att afstyrka bifall till Herr Anders Perssons motion. Sjelf var jag af den åsigt, att man kunde rösta lika väl för bifall till nämnda motion som till

Utskottets hemställan i andra punkten af utlåtandet, hvilken senare jag dock biträdde af det skäl, att jag hade alldeles klart för mig, att Herr Anders Perssons förslag icke skulle vinna Första Kammarens bifall, då ingen af dess ledamöter i Utskottet talade för densamma. Vill man vara rättvis, måste man emellertid erkänna, att denna af Utskottet begagnade motivering, som berör den politiska sidan af saken, skulle lika väl kunna användas såsom motivering för Utskottets förslag i berörda andra punkt som i den första rörande den föreslagna graderade röstskalan. Jag har härmed velat uttala mitt klander af denna motivering, för så vidt den afser afstyrkande af motionen på den grund, att med densamma skulle åsyftas ökad inflytande på valen till Riksdagens Första Kammare.

*Om kommunala
rösträtten på
landet.
(Forts.)*

För öfrigt medgifver jag, att det är likgiltigt, hvilket af dessa förslag som antages, men tror, i likhet med Herr Gumælius, att ingen våda i ena eller andra hänseendet skulle följa af den ifrågasatta begränsningen af rösträtten, och att den ej heller skulle medföra någon nämnvärd förändring af inflytandet i politiskt hänseende. Ty om man tager hänsyn till den erfarenhet, som vunnits i fråga om politiska rösträttens användande, samt ser huru det tillgår vid val af riksdagsmän till Andra Kammaren, och huru litet intresse dervid gör sig gällande, tror jag, att man skall komma till den öfvertygelse, att härvid råder samma förhållande som vid val af landstingsmän. För min del kan jag ej finna någon våda i politiskt hänseende hota af inskränkningen i rösträtten mera för landet än i staden, hvarom jag förut yttrat mig.

Det är sant, att Andra Kammarens flertal förr varit nöjdt med endast ett relativt röstmaximum — och möjligt är att Första Kammaren ej går så långt som Utskottet föreslagit, isynnerhet hvad det absoluta rösttalet beträffar — men då det relativa maximum endast har inverkan på de små kommunerna, har Utskottet ansett, att äfven absolut röstmaximum borde bestämmas, hvarigenom jemväl i de större kommunerna, der olägenheten af nuvarande röstberäkningen är mest öfverklagad, denna olägenhet skulle minskas. Med afseende på det sålunda föreslagna absoluta röstmaximum skulle de större kommunerna då blifva jemförliga med städerna.

Jag vill ej längre upptaga Kammarens tid, utan yrkar bifall, på grund af hvad jag redan anfört, till Utskottets förslag i de båda första punkterna, men önskar derjemte, att Kammaren måtte ogilla den motivering för afstyrkande af Herr Anders Perssons motion, som af Utskottet begagnats, men anser mig härå ej böra framställa något särskildt yrkande.

Herr Nils Petersson: Sedan jag begärde ordet, hafva flere talare på ett enligt min tanke så öfvertygande sätt vederlagt dem, hvilka yrkat afslag å Lag-Utskottets nu föredragna hemställande, att jag nästan kunde nöja mig med att tiga. Under löfte att fatta mig kort, anhåller jag likväl att få yttra några ord. Åtskilliga föregående talare hafva omnämnt hvilka skälen varit

Om kommunala
rösträtten på
landet.
(Forts.)

för Utskottets förslag, och deribland i främsta rummet att det samma står i någorlunda sammanhang med den grund, hvarpå den kommunala rösträtten i städerna hvilat. Då det icke förnekas, ej ens af dem, som äro mest afvotg sinnade mot detta förslag, hvilken stor orättvisa det ligger deri, att det inom landet finnes öfver femtio kommuner, hvarest en enda person har röst-öfvervigt och i följd deraf blir nära nog den ende beslutande, så måste man väl också erkänna, att något bör åtgöras till afhjelpande af detta beklagliga missförhållande. Frågan blir då: har väl Utskottet i sitt nu framlagda förslag träffat det rätta och lämpliga sättet att lösa frågan? Jag för min del tror det. Och jag måste allvarligen påminna dem, hvilka önska, att Lag-Utskottet hade gått längre än det gjort, att vi hafva en Medkammare, som måhända ej ens vill följa Lag-Utskottet i dess nu föreliggande moderata framställning. Klokast är för den skull, att vi antaga Utskottets förslag sådant det är, och sedan öfverlemna åt Första Kammaren att besluta i frågan. Och kunna vi icke få röstmaximum nedsatt till det belopp, hvarom Utskottet hemställt, icke må vi tro, att den af Herr Anders Persson föreslagna graderade röstskalan går igenom; så mycket kan jag då sluta till af hvad jag hört yttras vid frågans behandling inom Utskottet.

Såsom synes af min reservation, har jag icke kunnat i allo gilla den motivering, som Utskottet begagnat för sitt afstyrkande af Herr Anders Perssons motion. Jag åtnöjer mig emellertid med att här inlägga min protest mot den uppfattning af motionen, som i nämnda motivering synes hafva gjort sig gällande; och särskildt fritager jag motionären helt och hållet från att med sitt förslag hafva, såsom det i Utskottets meranämnda motivering antydes, haft för afsigt någon slags förändring i den politiska rösträtten.

Jag vill icke längre besvara Kammaren, men upprepar att, om man verkligen vill hafva någon förändring till det bättre i afseende på den kommunala rösträtten, så bör man äfven bifalla hvad Utskottet hemställt så väl i den första som i den andra punkten.

Herr Danielsson: Jag kunde gerna afstå från ordet, öfvertygad som jag är, att, äfven om Kammaren i detta ögonblick voterade i frågan, Lag-Utskottets nu föreliggande förslag dock blefve antaget. Men då frågan är af stor vikt för hela landet, så torde det tillåtas mig att nämna några ord. Den talare, som först yrkade afslag å de föredragna punkterna, påstod, att hvad Utskottet deri hemställt vore en orimlighet; och för att bevisa detta anförde han åtskilliga siffror, tröstande sig slutligen med att uttala sin dödsdom öfver möjligheten att införa en graderad röstskala. Visserligen finner jag, att man genom sammanställande af siffror, såsom han gjort, kan komma till oegentligheter; men som dessa oegentligheter väl icke komma att utgöra annat än sällsynta undantag, så anser jag ingenting ur den synpunkten vara att befara. Då emellertid flere af Kammarens ledamöter på ett enligt min tanke, klart och tydligt sätt framhållit de skäl,

som vidare tala för Utskottets förslag, så inskränker jag mig att yrka bifall dertill så väl i den första som i den andra punkten.

*Om kommunala
rösträtten på
landet.
(Forts.)*

Herr Philipsson: Inom Utskottet tillhörde jag deras antal, hvilka ansågo Herr Anders Perssons motion vara förtjent af större uppmärksamhet, än som kommit densamma till del. Jag har det oaktadt icke reserverat mig mot Utskottets förslag, emedan jag delat den allmänna åsigten, att det bästa är fiende till det goda, och att, då man icke kan få hvad man vill hafva, man måste nöja sig med hvad man kan få. Det är således naturligt, att jag yrkar bifall till Utskottets nu föreliggande hemställanden, då jag anser det vara omöjligt att vinna något bättre.

Detta kan emellertid icke afhålla mig från att försöka en vederläggning af de åsikter, som uttalats mot Herr Anders Perssons förslag om en graderad röstskala. En talare från skånebänken har här omnämnt ett exempel, som skulle visa det orimliga af en sådan röstskala. Men, mine Herrar, innan man kan bevisa något, måste man uppställa vissa grundsatser, från hvilka man utgår, emedan det är omöjligt att komma till en konklusion, innan man har premissen gifven. Men hafva verkligen de, hvilka motsätta sig en förändring i beräkningen af den kommunala rösträtten i det af Herr Anders Persson angifna syftet, någon grund, från hvilken de utgå? Jag kan åtminstone icke finna det. Jag vill icke inlåta mig om det mer eller mindre orättvisa i det sätt, hvarpå det kommunala röstvärdet nu utöfvas. Det kan vara nog, att förhållandet i detta afseende, sådant det nu är, allmänt öfverklagas, samt att vi vid många föregående riksdagar sökt åstadkomma en förändring deri.

Men hvarföre anses den graderade röstberäkningen så orimlig, och hvilken är dess grund? Grunden är den, att man å ena sidan vill låta *förmögenheten* utöfva det inflytande, hvartill den obestriddigen är berättigad, eftersom den större förmögenheten medför större förpligtelser i afseende på bidrag till kommunen — hvarföre man ock i detta fall jemfört kommunen med ett bolag, och en sådan jemförelse anser jag här vara mycket väl på sin plats. Å andra sidan har man, såsom Herr Anders Persson också åsyftar, velat åt den lefvande individen, samhällsmedlemmen, bereda tillfälle att göra jemväl sitt inflytande gällande. Det är således begge dessa faktorer, — om jag så får uttrycka mig — å den ena sidan *förmögenheten* och å den andra *personligheten*, som man vill låta verka tillsammans.

Huru har man nu försökt att vinna detta dubbla mål genom tillämpning af en graderad skala? Jo, på det sätt, att förmögenheten visserligen skall göra sig gällande, men dock så att den större förmögenhetens inflytande i röstväg ökas långsammare och i mera begränsad proportion än den mindre förmögenheten, äfvensom personlighetens betydelse vid besluts fattande underkastats äfven den någon modifikation. Nu har t. ex. en talare på skånebänken framhållit, hurusom motionärens kombinerade förslag kunde föranledt exempelvis dertill, att 17 personer med en större för-

Om kommunala
rösträtten på
landet.
(Forts.)

mögenhet blifva öfverröstade af 10 med en mindre. Men icke tycker jag, att detta resultat är så oriktigt, ty det är ju just den största förmögenheten, hvilken egentligen skall ingå i reduktionen, som tillhopa med de minsta förmögenhetsbeloppen öfverröstas af medeltalet af förmögenhet och person. Detta om man utgår från denna synpunkt. Och för att ådagalägga, att i praktiken detta förhållande ej är så orimligt, vill jag anföra, att inom flera bolag, som vunnit Kongl. Maj:ts sanktion, finnes graderad röstskala. Ett af dessa bolag är Gefle—Dala jernvägsaktiebolag. Först bör förutskickas den anmärkning, att detta bolag skall bestå af minst 24,000 aktier, lydande hvardera å 100 kronor, hvilka ju för jemförelsens skull kunna här anses motsvara 24,000 fyrkar i en kommun. Om nu inom detta bolag det befunnits billigt, att förmögenheten finge göra sig fullt gällande, borde hvarje aktie ega en röst. Men huru är nu stadgad i ordningsreglerna för detta jernvägsaktiebolag. Jo, dess 35 § säger: "Rösterna beräknas sålunda: för innehafvande aktier till ett antal af högst tjugu beräknas en röst för hvarje aktie; för aktier derutöfver till och med sextio en half röst för hvarje aktie; för aktier derutöfver till och med ett-hundratjugo en fjerdedels röst för hvarje aktie samt för aktier derutöfver en tiondedels röst för hvarje aktie. Dock må endast hela röster gälla vid omröstningar". Är icke detta en graderad röstskala? Om man uttrycker beräkningen i bråktal af det hela eller i bestämda siffror, måste väl vara af föga betydelse. Den, som har öfver 120 aktier, eger, som man finner, endast en tiondedels röst för hvarje aktie. Jag kan upplysa, att sådana bolagsordningar inom landet finnas flera, men den, jag anført, kan vara tillräcklig att återropa, när den konstaterar, att redan år 1855 denna modifikation af förmögenhetens rösträtt vann erkännande.

En talare, som tillika är ledamot af Lag-Utskottet och hvilken nyss från talarestolen hade ordet, grundade må hända sitt anförande alltför mycket på de statistiska uppgifterna. Vi böra nemligen erinra oss, att denna utredning, huru förtjenstfull den i öfrigt är och huru giltig den må vara för den tid, som den omfattar, likväl afser hithörande förhållanden sådana de gestaltade sig år 1871. Sedan dess hafva mer än trenne år förflutit och mine Herrar, hvilken storartad utveckling har icke industrien inom vårt land sedan den tiden tagit, och huru förändrade förhållanden just med hänsyn till rösträtten hafva icke sedan dess inträdt. Jag var i går inom Lag-Utskottet i tillfälle att taga kännedom om förhållandena inom en kommun i Norrland. 1871 års statistiska redogörelse har uppfört Motala socken inom Aska härad i Östergötland främst i afseende å det fyrktal, som tillkom en röstegare, nemligen något mer än 36,000 fyrkar. Nu fann jag emellertid, att inom den nämnda kommunen i Norrland finnes en person eller ett industriellt bolag med en taxering af 60,000 fyrkar. Jag är fullkomligt förvissad, att sådana förhållanden icke skola blifva så sällsorda, när de statistiska tabellerna för år 1875 en gång blifva synliga. Jag tror således icke, att man kan

uppställa en medelprocent på grund af de förhållanden, som 1871 års nu tillgängliga uppgifter omfatta.

*Om kommunala
rösträtten på
landet.
(Forts.)*

Här har yttrats, att man icke borde acceptera för landet samma absoluta röstmaximum som blifvit antaget för städerna; men om något skall göras, så synes mig det, som Lag-Utskottet tillstyrkt, vara det minsta. I det hänseendet har för öfrigt lagstiftningen redan en gång antagit denna princip, men mycket skulle en dylik förändring icke komma att verka. Hvad jag har mest emot detta förslag är, att det innebär en ny orättvisa. Om, såsom jag nyss nämnde, vi tänka oss ett bolag i Norrland med 60,000 fyrkar och bidragande till kommunens utgifter med mer än hälften, är det då billigt, att denna inrättning, som bidrager med 60 gånger så mycket som en annan medlem af kommunen med 1,000 fyrkar i röstetal, skall reduceras till samma fyrktal. Om t. ex. inom en kommun finnas 100 röstberättigade med ett medeltal af 15 fyrkar, således tillsammans 1,500 fyrkar, 3 röstegande, hvardera med 1,000 fyrkar och 1 röstegande med 30,000 fyrkar, är det då billigt, att bemålde 3 röstegande med tillhoppa 3,000 fyrkar skola öfverrösta de öfriga 101 röstegande med tillhoppa 31,500 fyrkar.

För närvarande eger det öfverklagade förhållandet rum, att innehafvaren af de 30,000 fyrkarne öfverröstar de öfriga 103 röstegande med tillsammans 4,500, men männe det här ofvan angifna nya förhållandet skulle kännas mindre obilligt? Det är att försöka bota en orättvisa med en annan, och jag tror, att man alltid kommer derhän genom ett absolut och ett relativt maximum. Derföre, ehuru jag yrkar bifall till Utskottets förslag, har jag dock tänkt mig ett annat, som jag önskar förvaradt i protokollet, på det att, för den händelse frågan icke nu blir löst, de som intressera sig för ämnet deraf kunna taga kännedom. Jag önskar, att *förmögenheten* och *personligheten* såsom bidragande faktorer bibehållas, dock så att personligheten icke må göra sig för mycket gällande, vid hvilket förhållande det ligger nära till hands, att dessa två faktorer verka gemensamt, likasom tvänne hjul i en mekanism för det helas gång. Rösträtten efter förmögenhet borde fördenskill förblifva sådan den nu är, men derjemte skulle medeltalet af rösterna inom kommunen, hvilket Statistiska byrån uti sina redogörelser upptager, och som man också finner genom att dividera hela antalet röster med antalet röstberättigade, tilläggas hvarje röstegandes fyrktal. Är antalet röstberättigade 100 och fyrktalet 10,000, så blir medeltalet 100 — och personligheten kommer derigenom att göra sig gällande. Den som har 5 fyrkar får 105 röster, den som har 10 fyrkar får 110 röster, den som har 1,000 fyrkar 1100 o. s. v. Men i den mån personligheten sålunda gör sig gällande, medverkar förmögenheten å andra sidan till det medelförhållande, jag åsyftar. Saken kan vid första påseende synas invecklad, men jag tror, att detta är den enda grund, hvarpå man kan bygga, ty den blir lika för alla kommuner, fastän siffer-talen modifieras efter de särskilda förhållandena.

Jag vill emellertid icke uppehålla Kammaren, då flere talare ännu anmält sig, utan slutar med att liksom en annan ledamot af Lag-

Om kommunala Utskottet, som förut haft ordet, värdsamt yrka bifall till Lag-
 rösträtten på Utskottets förslag.
 landet.
 (Forts.)

Herr Ola Andersson i Nordanå: Att denna fråga beständigt återkommer, bevisar att deri ligger något berättigadt, och jag hoppas, att få, åtminstone inom denna Kammare, vilja bestrida detta. Vi veta, att — såsom redan förut blifvit framhållet — egentligen tvänne principer täfla om att göra sig gällande såsom grund för det inflytande, hvarje medlem af kommunen vill utöfva på dess angelägenheter. Den ena, säkert den äldsta, är *personlighetsprincipen*; den andra, som under samhällets utveckling bildat sig och slutligen blifvit lagstadgad, är *förmögenhetsprincipen*. Anhängarne af den förre skola utan tvifvel medgifva, att krafvet på ett större inflytande på kommunens angelägenheter för dem, som mera bidraga till dess utgifter, icke saknar allt berättigande, men å andra sidan torde också medgifvas, att det är alldeles orimligt, om den, som frambär det mindre bidraget, för honom lika stort som det större bidraget för den större, skall sakna allt inflytande på kommunens angelägenheter. Sådant är — såsom en talare här bredvid mig anmärkt — godtycke och innefattar i sjelfva verket, att en del af kommunens medlemmar sakna all rösträtt. Det är med detta som med mycket annat, att det teoretiskt riktiga och praktiskt nyttiga, rättvisa och billiga icke alltid sammanfalla. Jag tror derföre, att man bör medla mellan dessa båda principer. Jag kan icke gå in på att detta skulle vara godtycke. Isynnerhet om man kunde få ett nöjaktigt förslag i den riktning, Herr Philipsson antydt, synes mig att detsamma skulle hvila på grunder, hvilka icke kunde få namn af godtycke. Såge jag blott på min och mina likars fördel, skulle jag hafva allt skäl att vara nöjd med Lag-Utskottets förslag, som minskar makten för de högst röstberättigade och bereder ökadt inflytande för de närmast stående, men jag ville äfven att dessa skulle afstå något till förmån för de lägsta. Derföre har jag undertecknat den af Herr Anders Persson inlemnade motionen. Inom den lilla kommun jag tillhör har visserligen icke känts något tryck, ty den, som der är mest röstberättigad, och hvilken är bosatt utom kommunen, har åtminstone på 20 år icke begagnat sin rösträtt, men jag har ej heller hört honom klaga öfver något på kommunalstämman fattadt beslut; men i 2:ne grannsocknar saknas icke exempel å de olägenheter, som det närvarande stadgandet medfört. Der finnas stora stora fabriker, hvilka nära nog afgöra besluten inom kommunerna. Särskildt skulle det kanske icke skada att i protokollet förvara ett exempel, i händelse frågan icke nu vinner en afgörande lösning. Förra sommaren hölls ett möte, (jag vill ej uppgifva ort- eller person-namn), der sockenombud kommo tillstädes från alla kommuner med undantag af en — den största. Jag frågade, hvad orsaken var dertill, att något sockenombud ej fanns närvarande, och hvem som var kommunalstämmans ordförande. Jo, det är jag, som är ordförande, svarar en af de församlade, och tillade: kommunalstämma är ej hållen för val af ombud;

hvad det beträffar, så kan det göra alldeles detsamma, ty jag och den andre herrn, som är i mitt sällskap, vi afgöra besluten inom vår kommun, och för öfrigt har kommunen i sin helhet samma intresse i saken som jag. Jag försummade ej att invända, hvilket icke kunde bestridas, att hela eller den allra största delen af kommunen, med undantag af honom sjelf, skulle komma att få vidkännas en icke obetydlig tillökning i sina utgifter genom det beslut, hvartill han ville medverka, men han sjelf deremot en betydande lindring. Vid sådant förhållande, då en enda röstegare i en kommun kan välja sig sjelf till ordförande och sina tjänare till kommunens aflönade tjänstemän, t. ex. för uppboriden af prestens aflöning o. s. v., så vågar jag hemställa, om ett af hufvudsyftena med våra kommunallagar för landet verkligen kan anses hafva blifvit uppnådt, ett hufvudsyfte hvilket de komiterade, som utarbetat dessa lagar, och hvilka — jag erkänner det — på ett i allmänhet utmärkt sätt fullgjort sitt uppdrag, oakadt de, såsom erfarenheten visat, naturligtvis icke kunde tänka sig alla de nya förhållanden, hvilka sedan dess tillkommit och nödvändiggjort en förändring i rösträtten, sjelfve dock otvifvelaktigt haft för ögonen. Redan desse komiterade sjelfve hafva emellertid frångått principen om förmögenhetens läggande till grund för rösträtten, då de stadgat, att jordegare, som upplåtit jord åt en landbonde eller arrendator, ej må kunna med laga verkan förbehålla sig rösträtt för den bortarrenderade lägenheten. Och jag tror, att, om de hade kunnat förutse alla de följder af den kommunala rösträttens obegränsade utsträckning uppåt, som sedermera visat sig, så skulle de hafva föreslagit ännu flera inskränkningar i densamma.

Bland de skäl, som framstälts mot den kommunala rösträttens begränsning, finnes ett, som nu anses särdeles viktigt och betydelsefullt, nemligen den inverkan, denna begränsning skulle komma att utöfva på valen till Första Kammaren. Den invändningen är dock, efter min tanke, i sjelfva verket ingenting annat än ett de obotfärdiges förhinder; ty valen till Första Kammaren ske ju först efter många omgångar. Först väljas elektorer inom kommunerna, hvilka utse landstingsmän, och slutligen välja desse riksdagsmännen. Vidare fordras det för valbarhet till riksdagsman i Första Kammaren en större förmögenhet, och slutligen hafva denna Kammares ledamöter intet riksdagsmannaarfvode. Men intet vare sig af de rörande valsättet eller valbarheten eller frånvaron af riksdagsmannaarfvode i grundlagen nu befintliga bestämmelser skulle i ringaste mån komma att påverkas genom den af motionärerne föreslagna inskränkningen i rösträtten, utan fortfarande, såsom hittills, blifva gällande.

Slutligen torde det tillåtas mig att yttra ett par ord angående en betänkandet vidfogad reservation från Första Kammaren. En annan ärad talare har redan så tillfyllestgörande kriticerat reservantens förslag, att jag för min del ej anser det behöfligt att närmare inlåta mig på detsamma, utan vill endast fästa uppmärksamheten på några ord, hvilka jag, för min del, funnit något an-

*Om kommunala
rösträtten på
landet.
(Forts.)*

Om kommunala
rösträtten på
landet.
(Forts.)

märkningsvärda. Reservanten säger nemligen, att de högst röst berättigade i en kommun hafva större och dyrbarare intressen att bevaka än kommunens öfrige medlemmar och att, om ett fåtal af dessa senare skulle våga att hafva en annan mening än de förra, detta skulle vara en "sammanrotning mot dem som hade de dyrbarare intressena". Yttrandet förefaller mig verkligen mindre vackert sagdt, mindre ädelt tänkt och, i hvad fall som helst, föga väl betänkt.

Samme ärade reservant har uppgjort ett förslag, som skulle komma att taga sig ut sålunda, att ju högre fyrktal en person skattade för, ju mindre röstetal skulle han ega och tvärtom. Låt oss taga till exempel någon liten kommun med t. ex. sammanlagdt 10,000 fyrkar. Den som då egde 6,000 fyrkar skulle, enligt reservantens förslag, ega rösträtt för hälften af de återstående 4,000 fyrkarne, således för 2,000, men om han egde endast 5,000 fyrkar får han 2,500 röster, och om han eger 4,000 fyrkar får han 3,000 röster. Jag undrar verkligen, huru en lagstiftning, bygd på en sådan grund, skulle taga sig ut i verkligheten.

Såsom redan är nämndt, skulle jag, för min del, hafva önskat ett annat förslag, än det Lag-Utskottet framlagt, men för att åtminstone vinna hvad som möjligen kan vinnas, skall jag yrka bifall till Utskottets förslag i trots af den dödsdom, som af en ärad representant från Malmö redan vid början af diskussionen öfver detsamma blifvit fäld.

Herr Granlund: En aktad talare på skånebänken har uttryckt den förmodan, att städernas representanter i allmänhet skulle vara emot en inskränkning i den kommunala rösträtten på landet; jag tror icke så är förhållandet. Jag för min del erkänner fullkomligt, att de äro berättigade, dessa oupphörligt återkommande fordringar från flere af landsortens representanter om en begränsning i denna rösträtt, och jag tror, som nämndt, att den motsatta åsigten i regeln icke hyllas af stadsrepresentanterne. Inom städerna sjelfva har ju rösträtten blifvit begränsad till en femtiondedel af kommunens hela röstetal, och de kunna väl då billigtvis ej vara emot en inskränkning i den kommunala rösträtten på landet. Rösträtten i stadskommunerna har för öfrigt icke sedan kommunallagarne tillämpades varit obegränsad; den var nemligen redan från början bestämd till högst en tjugonedel af kommunens hela röstetal. Jag har ej heller hört någon klagan i städerna öfver den ytterligare begränsning, som sedan egde rum till en femtiondedel, eller så som den nu är. En talare har visserligen sagt, att, enär kommunalrepresentationen i städerna utöfvas af stadsfullmäktige, den allmänna rådstugan egentligen icke har någon annan betydelse än i fråga om val af nyssnämnda korporation. Jag medgifver, att detta är förhållandet; men valen af stadsfullmäktige anställas hvartannat år, men det är dock desse stadsfullmäktige, hvilka utöfva stadens rätt inom kommunen beträffande beskattningen jemte öfriga stadens kommunala angelägenheter, och derfor äro väl dessa val ganska viktiga, och vid dem

tillämpas naturligtvis den begränsade röstberäkningen. Besynnerligt förefaller det dock i alla händelser, att man ofta finner personer, äfven bland dem. hvilka, då det är fråga om en utsträckning af den politiska rösträtten, vilja gå ganska långt i en frinnad riktning, ja till och med ända till personlighetsprincipen, men så snart det gäller en begränsning af den kommunala rösträtten, ställa sig på en helt annan ståndpunkt, den konservativa, att icke säga den ultra konservativa. Många exempel på detta märkliga förhållande skulle kunna anföras, men jag vill nöja mig med ett enda. Jag var en gång tillsammans med tvänne personer, som i politiskt hänseende voro till och med ytterst nyliberala, hvad den politiska rösträtten beträffar; men då fråga blef om den kommunala rösträtten, då befanns det, att de hyste en helt annan åsigt. Dagen efter vårt sammanträffande skulle i deras socken hållas kommunalstämma — som jag tror för att besluta om ett större anslag till en väganläggning — och de uttryckte för mig sin glädje öfver att, om de höllo ihop, kunna öfverrösta hela den öfriga församlingen. Konseqvensen i dylika åsigheter kan jag åtminstone icke fatta. Jag anser, att om tvänne personer, de må hafva 100,000 eller 1,000 kronor i inkomst, hafva lika rösträtt vid val till riksdagsman, den kommunala rösträtten också bör vara något begränsad, och yrkar, att Lag-Utskottets hemställan i första och andra punkterna af detta utlåtande må bifallas, såsom varande i min tanke lämpligare än något af de i reservationerna framställda förslagen.

*Om kommunala
rösträtten på
landet.
(Forts.)*

Herr Alb. Staaff: Då jag anser, att både rättvisa och klokhet bjuda att söka på allt möjligt sätt upphäfva eller utjemna de missförhållanden, som äro förenade med den kommunala rösträttens grundande på förmögenhet; då i detta betänkande förekommer en, såsom mig synes, lycklig lösning af åtminstone ett sådant missförhållande, och då denna min åsigt vunnit stöd af yttranden från flere med saken förtrogne landsortsrepresentanter, ber jag att, under återopande af de skäl, som Herr Ehrenborg uti sitt anförande i frågan framlagt, få förena mig med dem, som yrkat bifall till hvad Lag-Utskottet i såväl första som andra punkten af detta betänkande hemställt.

Herr Hjelm: Sedan så många talare yttrat sig i frågan och utredt densamma, kan jag fatta mig kort. Jag ber till en början att få erinra, att, såsom jag vill påminna mig, elfva riksdagar förflutit, sedan vår nuvarande författning om kommunalstyrelsen på landet utkom, och vid hvar och en af dessa riksdagar har samma författning, i följd af gjorda ändringsförslag, varit föremål för representationens behandling. Detta tyckes bevisa, att ett verkligt och djupt behof af ändringar i våra kommunallagar förefinnes. Man har till Riksdagens pröfning först framlagt förslag till en graderad röstskala — det ogillades. Så har man försökt framkomma med åtskilliga andra förslag, som också ogillats, och nu hafva vi återkommit till den graderade röstskalan; men af allt

Om kommunala
rösträtten på
landet.
(Forts.)

detta passar intet, ehuru behof af ändring är erkänt. En talare på skånebänken visade med siffror, att en graderad röstskala vore omöjlig och sade sig med dessa siffror begrafva den för alltid. Han visade också med siffror, att ett absolut eller relativt röstmaximum vore omöjligt. Han antydde dock derjemte, att ett annat ordnande af rösträtten än på de båda omförmälda sätten möjligen skulle finnas, men, så vidt jag kunde höra, behagade han icke upplysa, hvori denna möjlighet bestod. Han menade väl icke personlighetsprincipen? Herr Ehrenborg antydde likväl, hvad vi alla veta, att uti ifrågavarande afseende finnas två principer att beakta, den ena förmögenhetsprincipen och den derpå grundade röstberäkningen, och den andra personlighetsprincipen. Jag antager då, att, då egendomsställningen är i det allmänna medvetandet utdömd såsom absolut grund för den kommunala rösträtten, den ärade talaren på skånebänken hade sin uppmärksamhet och tanke fäst på den senare. I fråga om denna princip tror jag dock, och jag har sagt det flera gånger förut, att tiden ännu icke är inne att hylla densamma, ehuru man i nödfall måste gå in på den. För min del tror jag, att en graderad röstskala är den som bäst motsvarar behofvet och således är ändamålsenligast, och jag har derföre förenat mig med motionären i hans framställning. Då man nu emellertid icke har någon utsigt att vinna något genom påyrkande af motionens antagande, måste jag instämma i Utskottets förslag, sådant det föreligger, men icke, såsom en talare från Christianstad föreslagit, endast med hänsyn till ett relativt maximum, ty dermed vunnas inom en stor del landskommuner *icke det allra ringaste*. Jag tillhör en kommun, inom hvilken nästlidet är fyrktalet uppgick till 127,000. Der funnos ungefär 32,000 jordbruksfyrkar, och i medeltal hade hvar jordbrukare 15—18 fyrkar, då deremot några personer finnas som ega 6—8,000 bevillningsfyrkar. Derutaf inses, att ett blott relativt maximum skulle icke alls inverka på det närvarande orimliga, och den kommunala *sjelfstyrelsen* blefve fortfarande hvad den är. Utan ett absolut röstmaximum blir det der och i andra dylika kommuner ingen förändring. De statistiska redogörelserna utvisa ock tydligen, huru nödvändigt det är att få en förändring, och jag tror verkligen, att, om vi alltför mycket dämna för de naturliga rättigheterna, så skola principer börja att arbeta sig fram, som jag, för min del, endast i nödfall vill erkänna. Jag får för den skull yrka bifall till de båda första punkterna af Utskottets nu framlagda förslag.

Herr Johan Johansson i Ringshyttan: Jag skulle sannerligen icke hafva ökat den långa raden af anmälda talare, om jag icke dertill funnit en viss anledning deruti, att en föregående talare påvisat, att de siffror, som återfinnas i Utskottets betänkande, äro hemtade från 1871 års uppgifter till Statistiska centralbyrån. Sedan dess hafva förhållandena inom många kommuner, synnerligast de större, på väsentligt sätt förändrat sig, och just för att
närmare

närmare belysa detta, tager jag mig friheten att från en af de största landskommunerna i riket framlägga några siffror i detta afseende. I den kommun, jag menar, Nora landsförsamling, hvars namn jemväl återfinnes i betänkandet, upptager röstlängden för innevarande år, det vill säga 1874 års fyrktalslängd, en summa af 151,652 fyrk. Af detta fyrktal kommer på jordbruksfastighet endast 27,125, eller nära 18 procent, men deremot på öfriga beskattningsföremål icke mindre än 124,527. Detta stora röstetal är fördeladt på 1,350 röstberättigade. Om jag från detta antal afräknar dels alla bolag, hvars rösträtt utöfvas af enskilda personer, dels ock de personer, som på grund af omyndighetstillstånd eller af andra orsaker icke få rösta, så kommer jag till det resultat, att minst ett tusen personer i denna socken för närvarande kunna sjelfve utöfva sin rösträtt. Utan att här ens vilja försöka göra mig en föreställning om, huru det skulle taga sig ut, om samtliga dessa personer skulle komma tillsammans på en kommunalstämma — jag vet icke ens hvar de skulle kunna sammanträda, då församlingens kyrka icke rymmer mer än 800 personer — vill jag dock, såsom ett exempel på det ringa intresse hvarmed kommunens angelägenheter, besynnerligt nog, der omfattas, lemna den upplysning, att högst sällan öfver 20 personer infinna sig på kommunalstämmorna. Till och med då så viktiga ärenden som tillsättning af ledamöter i bevillningsberedningar och taxeringskommittéer förekomma, har, oaktadt förmögenhetsintresset då i synnerhet borde visa sig öfverlägset, det till och med inträffat, att man nödgats gå ut på gator och gränder för att få tillsammans ett par personer för valets verkställande och för justering af protokollet. Detta är ju ett nedslående bevis på, huru till och med i en stor kommun intresset visar sig mycket ringa, äfven för dess viktigaste angelägenheter. Nu kan man visserligen säga, att detta missförhållande härleder sig deraf, att den kommunala rösträtten är så ojemnt fördelad. Detta kan dock icke vara händelsen, ty röstlängden har, under de tolf år nuvarande kommunalförfattning varit gällande, ej begagnats mer än tre gånger, och vid alla dessa tillfällen i jemförelsevis obetydliga ämnen. Ifrågavarande omröstningar utföllo dessutom alla på det sätt att, äfven om personlighetsprincipen dervid hade blifvit tillämpad, besluten dock skulle hafva erhållit enahanda utgång, som då skedde medelst röstlängdens anlitande.

Efter dessa anmärkningar, som jag villigt erkänner icke kunna utöfva någon inverkan på den föreliggande frågans lösning, vill jag i stället öfvergå till ett närmare skärskådande af den väsendtliga betydelse, Lag-Utskottets nu framlagda förslag nu intager i fråga om förhållandet mellan ett absolut och ett relativt röstmaximum. Om jag, utgående från det höga röstetal, som i afseende å Nora landsförsamling blifvit omnämndt, antager, att den relativa rösträtten vore begränsad till en tiondedel af kommunens hela röstetal efter röstlängden, så skulle högsta röstetalet komma att utgöra något öfver 15,000 fyrkar och medföra den verkan, att blott ett enda bolag med 25,830 fyrkar skulle drabbas af denna

Om kommunala rösträtten på landet. (Forts.)
reduktion. Men med tillämpning af det absoluta röstmaximum, som Utskottet derjemte förordar, ställer sig saken helt annorlunda. Alldenstund, enligt denna princip, ingen får rösta för mer än 1,000 fyrkar, så skulle följderna häraf blifva, att icke mindre än 19 röstberättigade, nemligen 17 bolag och 2 enskilda personer, som nu tillsammans representera ett röstetal af 93,676, finge detta nedsatt till endast 19,000 röster. Denna reduktion skulle ock hafva till följd, att tillsammans 74,676 fyrkar, eller i det närmaste 50 procent af kommunens hela fyrktal, icke finge deltaga uti beslutens fattande. Detta är ju en ganska ansenlig verkan af det utaf Lag-Utskottet föreslagna absoluta röstmaximum; och jag vågar tro att man med denna begränsning kan vara fullt belåten, så mycket hellre som ifrågakvarande 19 röstande, i fall de äro ense om besluten, ändock skulle ega en relativ öfvervigt mot den öfriga talrika mängden af röstegande.

Att en dylik röstbegränsning emellertid är af största behof påkallad bör således tydligt framgå af hvad jag redan anfört, och för denna min uppfattning hemtar jag dessutom ytterligare stöd af den omständigheten, att dessa högre fyrktal förefinnas i år, men äro kanske till större delen borta nästa år. De flesta af dem hafva nemligen uppkommit genom de lyckliga konjunkturerna i bergshandteringen under de två eller tre sistförflutna åren; men dessa goda konjunkturer hafva redan försvunnit och komma troligen att under nästkommande år föranleda en högst väsendtlig nedsättning uti kommunens fyrktal. Då är ock mycket troligt, att detta bolag som nu har omkring 26,000 fyrkar, kommer att uppskattas till en beviljning, som måhända icke motsvarar ens 6,000 fyrkar. Ja, jag vet till och med att under föregående år samma bolag icke haft mer än 2 à 3,000 fyrkar. Om man då tänker sig, till exempel, att i år det blir fråga om ett beslut, som för kommunen föranleder en utgift, hvilken måste utgöras under åtskilliga år, så skulle det röstförhållande, som nu eger rum, hafva till följd, att de nuvarande stora röstegarne äro i tillfälle att till egen förmån genomdrifva beslut, af hvilkas följder de sjelfva endast i obetydlig mån skulle för framtiden drabbas, enär inkomstförhållandena och deraf beroende fyrktal och skattskyldighet då kunna ställa sig helt annorlunda.

Just till följd deraf, att dessa höga röstetal, isynnerhet inom industriidkande kommuner, äro synnerligen *föränderliga*, anser jag Utskottets förslag i detta afseende vara mycket välgrundadt och klokare att antaga detsamma, sådant det nu föreligger, emedan man derigenom vinner åtminstone något, än att genom en ännu större inskränkning försöka vinna mer.

Nu lär förhållandet vara, efter hvad jag förnimmer af sorlet omkring mig, att Första Kammaren redan förkastat Utskottets förslag i de båda föredragna punkterna.

Ehuru vi sålunda för denna gång icke kunna vinna något positivt resultat, vill jag dock, på grund af de skäl jag anfört, förorda bifall till Utskottets hemställanden i dessa punkter.

I anseende till den långt framskridna tiden, och då ytterligare många ledamöter anmält sig att tala i det förevarande ämnet, uppskötts den vidare öfverläggningen derom till det sammanträde, som, enligt utfärdadt anslag, i afton komme att hållas.

§ 6.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

Herr <i>Berggren</i>	under 14 dagar från och med den 11 dennes						
” <i>Magni</i>	” 14	”	”	”	”	18	”
” <i>Hammarberg</i>	” 12	”	”	”	”	19	”
” <i>Johannes Bengtsson</i>	” 14	”	”	”	”	22	”
” <i>And. Andersson i Nyckelby</i>	” 14	”	”	”	”	22	”
Friherre <i>B. C. A. Åkerhielm</i>	” 14	”	”	”	”	22	” och
Herr <i>Edström</i>	” 10	”	”	”	”	23	”

§ 7.

Upplästes och lades till handlingarne ett från Herr Wikström insänt, så lydande sjukbetyg:

Att ledamoten af Riksdagens Andra Kammare, Herr Joh. Magnus Wikström, som fortfarande lider af sitt sedan längre tid för handen varande, organiska hjertfel, hvarken kan eller bör under nuvarande väderleksförhållande företaga några resor, hvadan han ovilkorligen är nödsakad att begära ytterligare ledighet från riksdagsgöromålen; detta intygas på aflagd embetsed och bekräftas med min edliga förpligtelse: "Så sant mig Gud hjelpe till lif och själ!"

Uddevalla den 1 Mars 1875.

O. E. Ählström
Med. D:r, Prov.-läkare.

Kammarens ledamöter åtskildes kl. $\frac{1}{2}$ 3 e. m.

In fidem
H. Husberg.